

Segítő környezetben

Bölcsődei tanulmányok

1998.

TARTALOM

DR. NAGY ISTVÁN SZÉKESFEHÉRVÁR MEGYEI JOGÚ VÁROS POLGÁRMESTERÉNEK KÖSZÖNTŐ GONDOLATAI „A KISGYERMEK NEM KIS FELNŐTT” ALKOTÓKEDV, ALKOTÁS ÉS MŰVÉSZET SZEREPE BÖLCSŐDÉS KORÚ GYERMEKEKNÉL A BÖLCSŐDEI ADAPTÁCIÓ BEILLESZKEDÉSI PROBLÉMÁK A BÖLCSŐDÉBEN A BÖLCSŐDE ÉS A CSALÁD KAPCSOLATA ZENEI NEVELÉS A BÖLCSŐDÉBEN ÉRZELEM, ÉRTELEM, SZOCIALIZÁCIÓ ÉTELALLERGIÁS GYERMEKEK ÉLELMEZÉSE A BÖLCSŐDÉBEN FEJLESZTŐ ESZKÖZÖK ÉS JÁTÉKOK EGY GYERMEKNÉL A GYERMEKIRODALOM JELENTŐSÉGE A BÖLCSŐDÉS GYERMEK ÉLETÉBEN JÁTÉK A BÖLCSŐDÉBEN JÁTSZÓCSOPORT ÉS GYERMEKFELÜGYELET GYAKORLATA BÖLCSŐDÉNKBEN LEGFÉLTETTEBB KINCSEINK ÉS FELMERÜLŐ PROBLÉMÁINK PILLANATKÉPEK A ZENEI NEVELÉS TÉMÁJÁBÓL SPECIÁLIS GONDOSKODÁST IGÉNYLŐ GYERMEK KIS LÉTSZÁMÚ BÖLCSŐDEI CSOPORTBAN VISSZATEKINTÉS A MÚLTBA INTERAKCIÓS HELYZETEK A SPECIÁLIS BÖLCSŐDEI CSOPORTBAN
--

DR. NAGY ISTVÁN
SZÉKESFEHÉRVÁR MEGYEI JOGÚ VÁROS
POLGÁRMESTERÉNEK
KÖSZÖNTŐ GONDOLATAI

Alig két hete, hogy városunk közössége birtokba vehette a kiállítást, amely Székesfehérvár óvodáinak történetébe és mai mindennapjaiba enged betekintést. A látogatók egyre növekvő száma mutatja, hogy - pedagógusként vagy szülőként - sokakat érdekel a kisgyermek nevelése. Mások a nosztalgia kedvéért néztek be: megpihent szemük a régi játékokon, saját óvoda múltjuk emlékein.

A könyv, amelyet ezeken az oldalakon jelképesen „kézbe vehetünk”, a legkisebbekről, bölcsődés gyermekeink gondozásáról, neveléséről szól. A jelen mellett a múltról is: Fehérvár bölcsődeügyének fél évszázados történetéről. Nem bölcs professzorok, de gyakorlati szakemberek írták, akik áldozatkész napi munkájuk mellett fordítottak időt és energiát a kutatásra, az írásra, hogy sokéves tapasztalataikat megosszák minden érdeklődővel.

Városunkban hagyomány, hogy minden évben pályázatot hirdetünk bölcsődei dolgozóknak, kérve, hogy vessék papírra azt, ami a kisgyermek nevelésének e semmivel össze nem hasonlítható szépségű területével kapcsolatban foglalkoztatja őket. Az értekezések elsősorban szakmai, módszertani kérdésekről készülnek, de idén is akadt olyan munka, amely történeti, helytörténeti szempontból is jelentős és forrás értékűnek számít.

Az 1998 évi bölcsődei pályázatok értékelése és a bemutatásukra megtartott szakmai nap azt mutatta: értékes művek születtek, méltók a nagyobb nyilvánosságra. Méltók arra, hogy bárki: kutató vagy érdeklődő megismerje tartalmukat és saját gondolataival gazdagítsa azt.

Először „valódi” könyv kiadását fontolgattuk, ami néhány száz, esetleg ezer példányban nyomható és a szokásos csatornákon jut el a közvetlenül érintettekhez

A végeredmény mégis egy virtuális könyv. Az első Székesfehérvár ilyen publikációi körében, amelyet reményeink szerint akár milliók ismerhetnek meg a Világháló jóvoltából. A szerzői „dedikálás” ezúttal elmarad, de mindenkit, aki létrehozásában közreműködött, kárpótol annak tudata, hogy a hagyományos médiákkal nem elérhető szélességben oszthatja meg ismereteit másokkal és az ő véleményük fejlesztheti tovább közös ismereteinket.

Köszönetünk jeléül soroljuk fel a tanulmányok szerzőit:

Pataki Sándorné,
Rusznay Lászlóné,
Földesi Mária,
Burján Béláné,
Vári Jánosné,
Pakodi Attiláné,
Vasas Ágnes,
Vargáné Keresztes Valéria,
Németh Csabáné,

Pusztai Károlyné,
Miskei Tiborné,
Győri Istvánné,
Horváth Éva,
Bereczky Ildikó,
Kertész Gabriella,
Ferencsik Józsefné,
Illyés Ferencné,
Sörös Judit.

Köszönet a kötet szerkesztőjének, az 1998 évi pályázatot meghirdető Humán Szolgáltató Intézet igazgatójának, Dr. Nagy Lászlónak, aki a virtuális könyv ötletét felvetette.

Köszönet mindazoknak, akik a szerzőket és szerkesztőket segítették: köztük Dr. Orbán Zoltánnak, aki az internetes változat gondozását felvállalta és szolgáltatóknak, a DATATRANS-nak, aki web oldalainkat a nagyközönség számára hozzáférhetővé teszi.

Utoljára, azonban távolról sem utolsó sorban köszönet és hála azoknak, akik hivatásuknak választották a legkisebbekkel való foglalkozást. Köszönet a bölcsődék dolgozóinak, akik kicsinyeinket szeretettel és figyelemmel gondozzák, megadva a világot felfedezni induló kis emberkének a legfontosabbat: szeretetüket.

„A KISGYERMEK NEM KIS FELNŐTT”

Győri Istvánné
5. sz. Bölcsőde

Témaválasztásom elindíttatásában valószínűleg az a tény játszott szerepet, hogyan lehetne a bölcsődék tapasztalatát és a családok otthoni étkezését összehangoltabbá tenni, mert fontosnak tartjuk, hogy a kisgyermekünk életmódját, ízlését meghatározó időszakban az étkezésük is lehetőleg egységes elvek szerint történjen, mind a családban, mind a bölcsődében.

Törekvésünk célja a kisdied tápláláson túlmutatva a gyermek és az ifjúkor, sőt a felnőttkor egészségesebb táplálkozási szokásainak formálása.

Gyermekek élelmezésével foglalkozó elméleti és gyakorlati szakemberek felelőssége abban áll, hogy jó vagy rossz indíttatású elvekkel életre szóló étkezési szokásokat alakíthatnak ki, jó illetve rossz irányban.

Az egyik legfontosabb feladatunknak érzem a korszerű táplálkozási ismeretek megszerzését és azok gyakorlati munkám során történő alkalmazását.

Helyzeti előnyünket azaz, hogy az intézményünknek saját főzőkonyhája van, kihasználjuk arra, hogy a fogékony korosztály táplálkozási igényeit a helyes irányba formáljuk. ezzel kisebbre véve a kockázatát annak a ténynek, hogy a hibásan kialakított étkezési szokások begyakorlásra kerüljenek.

Mivel ezen táplálkozási hibák gyakran visszavezethetők valamilyen formában egy-egy kialakult betegség korai szakaszához. Pl.: Az anyatej pótló tápszer helyett előfordul a színtej adása már nyolc hónapos kortól, ami később tejcukor-érzékenységhez vezethet, de az anyák úgy gondolják, hogy a forgalomban lévő tejek már úgy is túl vannak hígítva és nehezen meggyőzhetők, hogy a gyakori hányás, híg székletürítés mind amiatt történhet, hogy az emésztés és a felszívódás nem megfelelő, mert a kisgyermekek emésztőrendszere még nem alkalmas minden összetételű és állagú élelmiszeranyagok lebontására és felszívódására.

Célunk az, hogy a kisgyermekreinkre közvetlenül, de rajtuk keresztül fiatal szüleikre is hatást gyakoroljunk. Ezen feladatok ellátásában nagy segítséget nyújt az „Otthon és bölcsődében” című könyv.

Az ebben szereplő ételreceptek egy négy tagú család, ill. tíz bölcsődes gyermek számára készültek, így nem csak a bölcsőde, hanem a családok is tudják alkalmazni.

Tapasztalataink bizonyítják, hogy a fiatal anyák fogékonyak a szakemberek által szerkesztett és a szakkönyvekben megfogalmazott tanácsok gyakorlati elfogadására, a helyes táplálkozási szokások kialakítása érdekében a gyermekorvosok, védőnők és a gondozónők segítségével.

Szülőcsoportos beszélgetések alkalmával gyakran visszatérő témaként szerepelnek a gyermek élelmezésével kapcsolatos kérdések az édesanyák részéről.

Az átadóban kifüggesztett étlapokat figyelemmel kísérik. Az új ételkínálatokat észreveszik. Véleményt kérnek a gondozónőktől, hogy hogyan fogadják gyermekeik az ételeket, de megjegyzik, hogy ők otthon több téztafélét és kevesebb zöldet kínálnak az étkezések alkalmával, mert a főzelékeket nem szívesen fogyasztják gyermekeik.

Érdeklődésüket kihasználva megpróbáljuk a helyes konyhatechnikai eljárások alkalmazását, valamint az egészséges táplálkozási szokások kialakításának fontosságát hangsúlyozni.

Pl.: A zöldeket nem csak főzeléknek lehet elkészíteni, de lehet kínálni csőben sültnek, párolva köretnek, rakottnak, ill. levesként is, ezzel növelve a választékot.

A feltétek is nagyon sokféle alapanyagból összeállítva és különböző formában tálalva kerülhetnek a választékosabbá vált köretetek mellé.

Fontos, hogy az ízek és a színek harmóniáját megismerjék, megszokják és megszeressék gyermekeink.

Mivel a hagyományosnak mondott „magyaros ételek” sok veszélyt rejtenek magukban a túlzott fűszerezettségük, valamint a nagy mennyiségű zsír felhasználásuk miatt.

A felvételi elbeszélgetésekkor a gyermekek táplálkozásával kapcsolatos kérdésekre a tapasztalatlan édesanyák bizony különböző helytelen táplálkozási szokások gyakorlásáról számolnak be.

Pl.: Pörkölt - galuskával, paprikás burgonya vagy egyéb fogások, amit az egész család együtt fogyaszt. Ezeket az ételeket már 8-12 hónapos kortól kínálják gyermekeiknek.

Nem is gondolnak arra, hogy nem helyesen cselekszenek, esetleges hibát követnek el gyermekeik ily módon való étkeztetésével.

Természetesnek veszik, hogy ha gyermekeink jó étvággal fogyasztják el a felkínált ételt, szemmel láthatólag jól fejlődnek, akkor miért ne ehetnék az éttermekben elkészített menüket, amit éthordóban hazavisznek.

Arra nem is gondolnak, hogy a túlzott fűszerezettségük, magas zsírtartalmuk miatt és tulajdonképpen nem kisgyermekek részére összeállított ételkínálattal milyen emésztési problémát okozhatnak gyermekeiknek, ami még nem biztos, hogy most jelent komoly gondot, de nagy mértékben kihathat felnőtt korukra is.

Az édesanyák figyelmét fel kell hívni arra, hogy a megkedvelt ételek ízét magunkkal hordozzuk és a kialakult szokásainkhoz felnőtt korban is ragaszkodunk. Ezért fontos a korszerű táplálkozási ismeretek elsajátítása és alkalmazása már kisgyermek korban is az egészségünk megőrzése érdekében.

Megfigyelésünk igazolja ezt. A kistipegő korosztály szívesen fogadja az új ízeket, még az óvodás csoportok tartózkodóbbak. Többszöri ismétlés után fogadják el feltétel nélkül a különböző módon elkészített zöldségeségeket, feltéteket, gyümölcsből készült tízórait, vagy a friss, nyers kerti veteményeket.

A megfelelően kialakított bölcsődei étkezés jó hatással lehet a táplálkozási szokások kedvező irányba történő változtatásához.

Az új ízek bevezetésével, tálalási módjával, a nyugodt kulturált étkezési körülmények biztosításával is igyekszünk a gondozottjaink egészséges fejlődését biztosítani, de fontosnak tartjuk, hogy a szülők valamilyen formában rálátást nyerjenek az új ételek elkészítési módjára, tálalási formájára, valamint a kóstolási lehetőség biztosítására.

Jó megoldásnak tartom a nyílt napok rendezését, ahol alkalom nyílik megismerni a gyermekeink bölcsődei életét. Lehetőséget biztosítunk a konyhai munkafolyamatok megtekintésére és az elkészült ételek megkóstolására.

Közeljövőben tervezem, hogy a szülőcsoportos beszélgetés témájához kapcsolódva egy kis ételbemutatót szeretnék tartani az új receptúra szerint készített ételféleségek közül a szülők részére, főleg az óvodás csoportokban, mert itt a gyermekek elfogadó készsége, mint már utaltam rá, több időt igényel magasabb értelmi fejlettségükből adódóan és a már egyre nagyobb mértékben kialakult étkezési szokásaik miatt.

Úgy gondolom, ha a szülők megtapasztalhatják, megízlelhetik és ha az ízlésüket, tetszésüket megnyerik a bemutatott ételek, akkor közvetlenebbül tudnak hatni gyermekeik kedvező elfogadó képességére és a táplálkozási szokásaikon jó irányban tudnak változtatni, az egészséges, kiegyensúlyozott fejlődésük érdekében.

ALKOTÓKEDV, ALKOTÁS ÉS MŰVÉSZET SZEREPE BÖLCSŐDÉS KORÚ GYERMEKEKNÉL

Németh Csabáné
VI. sz. Bölcsőde

Az ember élete során bizonyos dolgok, amelyek gyermekkorában örömet szereznek neki - elkísérik, mások elmaradnak tőle.

Nem mindegy, hogy milyen az első benyomás, mely tovább rezeg bennünk és amit sok-sok éven át viszünk magunkkal. Kifejlődik-e bennünk az irodalom szeretete és igénye?

Nagymértékben befolyásolja a gyermek alkotókedvét, hogy mi, a velük foglalkozó felnőttek miképpen biztosítjuk számukra a megfelelő környezetet és eszközöket.

A könyv szerepe

Könyvet elsősorban ajándékozni szoktunk. De vajon a könyv csak ünnepi öröm forrása? Jó könyvet egész éven át kell adnunk gyermekeinknek, mert az irodalom a gyermek szellemi kenyere kisgyermekkortól kezdve.

Fontos gondolnunk erre a bölcsődében is, amikor az éves nagy játékvásárlást tartjuk. Mindig legyen hely a könyvek számára a sok szép játék között.

Célunk az, hogy a kép, a szó, a vers megszerettetésével minél korábban indítsuk el a gyermeket azon az úton, mely a művészetek értéséhez és ezzel a jó ízléshez vezet.

Az bizonyos, hogy a felnőtt-gyermek kapcsolatban a meghittség, a bensőségesség forrásai: a közös nézegetés, majd mondóka és versmondogatás.

A könyv formája, minősége korcsoportonként változó kell, hogy legyen, illetve a gyermek szellemi fejlettségét ne haladja meg és ne legyen alatta sem Ezt nekünk a gyermekekkel foglalkozó felnőtteknek figyelemmel kell kísérnünk.

Gyakori pl., hogy egy gyermekcsoportban különböző szellemi fejlettségű gyermekek vannak. De ugyanúgy, mint ahogy nekünk felnőtteknek, a gyermekeknek sem azonos az érdeklődésük és nem lehet egyformán lekötni a figyelmüket egy-egy könyvvel. Tehát egy csoporton belül legyen többféle, fajta könyv, hogy könnyen megszerettessük minden kisgyermekkel azt.

A gyermek első könyve képeskönyv. Fontos, hogy szöveg nélküli, könnyen felismerhető képeket tartalmazzon. Nézegetése során a ráismerés örömét szerzi meg a kisgyermek.

Nagyon jól megtervezett képeskönyvek azok, melyek a gyermek mindennapi életében szereplő tárgyakat tartalmazzák.

Lényeges, hogy lekösse a gyermek figyelmét, hogy kedvvel nézegesse velünk a könyvet.

Fiatalabb kisgyermekeknek (1-2 évesek) inkább a keménykötésű könyveket adjuk, kerülve ezzel a felesleges konfliktusokat.

Ne kelljen a kicsiket állandóan figyelmeztetni (Ne tépd a könyvet! Vigyázz rá! ... stb.) A leporelló ennek a célnak kitűnően megfelel, mivel elvben elszakíthatatlan és végignyitható.

A szöveg nélküli lapozókönyveket követi a szöveges, de még mindig a szűk környezetet bemutató leporellók, lapozókönyvek. Ezek 2-3 éveseknek valók, felsorolásszerűen mutatnak be állatokat, természetet.

A kép segíti a gyermeket a valóság felismerésében és érzelmeire is hat. A gyermek első tapasztalatai, élményei képekben fejeződnek ki, hiszen maga is rajzol és rajzai gondolatait, érzelmeit vetíti ki. Éppen ezért van nagy jelentősége az első képeskönyvnek, majd szöveget is tartalmazó könyvnek a gyermek szellemi nevelésében.

Az első rossz versek végezhetik el azt az ízlésrombolást, amely később sok formában ismétlődhet meg. Fontos tehát, hogy vásárlás előtt belelapozhassunk a könyvbe.

A vers és dallam

A vers elsősorban játékoságával hat a kisebb gyermekekre. A gyermekköltészet története az emberiség történetével azonos.

A mondókák eredete a régi múltba gyökerezik.

„Csiga-biga told ki szarvadat...” - ez a mondóka más szöveggel ugyanúgy hangzik Brazíliában, Grönlandon és a Maláj szigeteken, csak amott a tűzgyújtást kíséri, emitt egy apró állatot akar engedelmességre okítani.

Miért szereti a kisgyermek a mondókát, verset?

A ritmusélmény mellett a képzettársítás ragadja magával.

Fontos a játék, amely a szavak mögött rejtőzik. A játék és ritmusélmény örömet szerez a kisgyermeknek. A mondókákat ismételni jó. A kisgyermekközösségekben, bölcsődei csoportokban a közös mondókázás még nagyobb örömet okoz.

Jó a fülnek, jó a mozgáskedvnek, derűt, vidámságot hoz a csoport életében. A gyermekekkel foglalkozó felnőttek ismerjenek elég mondókát, versikét ahhoz, hogy ki tudják választani minden alkalommal a legmegfelelőbbet.

A mondókák, versikék, gyermekdalok nagyszerűen társíthatók különböző játéktevékenységhez, hangulathoz vagy éppen időjáráshoz, napszakhoz, esetleg ünnepekhez.

A gyermeknevelésben is jó segítőtársnak bizonyul olykor egy-egy dalocska, mondóka, mint vigasztalási eszköz. A gyermeket ölbe véve, dalolva neki, könnyen elmúlik bánata, elfelejti sérelmét.

Fontos a vers tartalmi hatása. A gyermek szellemi fejlettségének megfelelően kell kiválasztani a verseket, dalokat.

Irodalmunkból igen sok anyagból válogathatunk: Weöres Sándor, Zelk Zoltán, Illyés Gyula, Nemes Nagy Ágnes, Pósa Lajos, Szabó Lőrinc. Sorolhatnám még a hazai költők nevét, de meg kell említeni külföldi költők magyar fordításait, mint Rab Zsuzsa, Balássy László, Tótfalusi István munkáit.

A vers és a dal mindenkor növeli a kisgyermek szókincsét, formálja ízlését, tehát fontos szerepet játszanak beszédfejlődésében. Miközben a mondókákat együtt ismételtetjük a gyermekekkel, ők közben egyre több szót jegyeznek meg abból és mondják mindig érthetőbben.

Kodály Zoltán népdalgyűjtése forradalmat hozott az addigi ásatag városi-polgári gyermekköltészetben is.

A természetes hangok, mint ének, furulya, xilofon mellett ajánlható még egy-egy előadó-művész műsoros kazettája. Pl. Halász Judit, 100 Folk Celsius. A szép dallamok hallgatása a kisgyermek ízlését gazdagítja.

A zene hallatára már 8-12 hónapos csecsemő is figyel, esetleg ritmusára mozog, térdét, kezeit hajlítgatva, tapsolva. 1-3 éves korban a kisgyermek ha énekelget, mindig mozog és tapsol is hozzá. Eleinte egy-két szót mond belőle, dúdolgat, vagy - gyakrabban - bennünket biztat éneklésre. Ha ezt kéri, ne utasítsuk vissza.

Ha valakinek nincs igazán jó énekhangja, válasszon rövid, könnyű ritmusú énekeket, vagy ritmusos mondókát.

A kisgyermek a dalokból néha csak egy dallammotívumot, ritmust őriz meg az emlékezetében és később a maga hangulatának esetleg szorongásainak kifejezésére használja fel.

Gyakran hallani bölcsődei csoportban egy-egy gyermeknél, hogy számunkra első hallásra értelmetlennek tűnő dalocskát dúdolgat. Ha jobban odafigyelünk, felfedezhetjük a dalban a kisgyermek vágyait, örömét. Olykor csoportosan sétálva, kézen fogva dalolhatnak.

Az improvizálás jellege az egyes korok szerint változik, de célja mindig az érzelm kifejezése marad.

A gyermekekkel foglalkozó felnőttől függ, hogy a kisgyermek mennyi beszédet, ritmusos mondókát hall és abból mennyit raktároz el és hogy a légkör olyan-e, hogy a gyermeknek alkalma legyen ezekből visszaadni.

A hangszeren játszó felnőttet már 2-3 éves gyermek is feszült érdeklődéssel figyeli. Jó néhány percig leköti őt és örül neki, hogy nem csak hallja, hanem látja is a hangszeren játszó felnőttet.

Ilyenkor is a zenére való mozgás fokozza örömeiket. Már a bölcsődés korú gyermeknél előfordultak, hogy felismeri a hangszeren lejátszott dalt. Hagyjuk kitalálni nekik, játszunk a hangszerrel. A közös játék, a felismerés igen nagy örömet okoz nekik.

Az 1-3 éves korú gyermek életében fontos szerepe van az utánpótlásnak. Az eddig gyakran hallott versikékből egy kis részt ő is velünk mond, a dalokat egyedül is éneklő, sőt mackójával, babájával el is játssza.

A gondozónő feladata, hogy a gyermek ösztönös mozgásigényét és éneklési vágyát könnyű játékdalokkal egészítse ki.

Legjobb, ha az éneklést a gyermek kezdi, de alkalomadtán mi is indítványozhatjuk. Ha nincs kedve hozzá, ne erőltessük... A mondókákat, játékdalokat nagyszerű forrásmunkából válogathatjuk. Pl. Forrai Katalin: Eszterlanc és Európai gyermekdalok című könyvei, ill. a 466 népi gyermekdala, Weöres Sándor és Csukás István kitűnő fordításában.

A bölcsődés korú gyermekek kedvelik az értelmetlen, játékos csengésű szavakat: zsipp-zsupp, ecc-pecc, hóc-hóc, stb. Gyakran maguk is kitalálnak ilyen értelmetlenségeket, halandzsálnak. Ismételtetik, kiabálják. Hagyjuk őket, hadd ragadja a ritmus vonzása magával.

Énekeinket ismételjük, kísérjük játékos mozdulatokkal. Meglátjuk, előbb csak mozog velünk együtt, majd énekelgetni kezd.

Népdalaink között sok olyan szó van, ami tájnyelvű. Ezeket a kisgyermek nem ismeri. Mondjuk el jelentését, ezzel is gazdagítjuk szókincsét. A magyar nyelv gazdag tárával ismerkedik a gyermek, ha ilyen szavakat is hall, vagy megtanul.

Énekeljünk sokat, játszunk vele ölbe véve, dúdolgatva, amikor csak kedve van.

A látás szerepe

Látni tudni emberi tulajdonság, emberi magatartás is, az ízlés, az értékrend alakulásának fontos tényezője. Igen fontos tehát, hogy látni tanuljunk és tanítsunk.

Ha kialakítjuk azt a légkört, amiben a gyermekek jól, biztonságban érzik magukat (amiben meghallgatják észrevételeiket, megnézik rajzaikat, munkáikat), akkor remélhetjük, hogy máris sikerrel „tanítjuk” őket a látásra.

A gyermekek látása életkoronként alakul, fejlődik. Mint tudjuk, csecsemőkorban alakulnak ki különböző konstanciák (szín, forma, tér). Már ekkor fontos, hogy kellő figyelmet fordítsunk a gyermeket körülvevő tárgyak, színek harmóniájára.

A környezeti egyensúly éppen olyan része a kisgyermek fejlődésének, mint a lelki tényezők. Ezen is múlik a kicsi szépérzékének kifejlődése, vagy annak elmaradása. Minden egészséges gyermek lát, de nem mindegyik szeme kíváncsi, megfigyelő. Csak azoké, akikkel eleget beszélgetnek, akiknek megmutatják a világot.

Vegyük át a kisgyermektől a felfedezés, az újság, csodálkozás örömét. Ha vele együtt tudunk örülni a dolgoknak, akkor tudunk őszintén, igazán tanítani.

Gondoljuk csak át, hogyan tud a kisgyermek örülni egy pitypangnak, vagy katicabogárnak, ősszel a lehulló gesztenyének. Ha vele együtt tudunk örülni az élet aprónak látszó, de valójában fontos részecskéinek, akkor valószínű, már jó irányba tereljük a gyermek fejlődését e téren, de legalábbis elkezdünk valamit annak érdekében. És a kezdeti első benyomások, mint tudjuk, nyomot hagyhatnak egész életére.

Fontosnak tartom még, hogy megfelelő eszközöket adjunk a gyermek kezébe. Legyen lehetősége firkálni, később lerajzolni, amit lát vagy gondol. Tapasztalom, hogy bölcsődében a kicsik nagyon szeretnek csoportosan rajzolni, festegetni. Igen, festegetni, bár ide még ne képzeljünk szabályos ecsetvonásokat. Keverjük ki nekik vízfestékekkel (ami könnyen lemosható) különböző színeket, tegyük eléjük az asztalra a papír mellé, hogy válogathassanak a színekből. Ujjukat belemártogatva kedvükre színezhetik be a papírlapokat.

Szeretik mutogatni egymásnak és gondozónőjüknek munkájukat. Előfordul már az is, hogy egy-egy rajzot megneveznek. Ilyenkor érdemes ráírni a lapra a rajz mellé, hogy a kisgyermek minek nevezte el. Jó dolog dátummal ellátni a jól sikerült rajzokat és ezeket összegyűjtve odaadni esetleg az óvodába távozáskor.

Jó eszköz a gyurma is. A gyermekek kedvükre alkothatnak gömbölyű, lapos, hengeres formákat. Ismerkednek az alkotás örömeivel.

Becsülnünk kell a kisgyermek rajzi felfedezéseit, hiszen örömmel közli azokat és - mint már említettem - ha észrevesszük és tudja, hogy figyelemmel kísérik munkáját, fontosnak tartjuk azt, az további alkotókedvet jelent számára.

Felhasznált irodalom:

T. ASZÓDI ÉVA, SZ. VIDA MÁRIA, FORRAI KATALIN: Művészetre nevelés a családban. A gyermek irodalmi, képzőművészeti és zenei nevelése 6 éves koráig.

A BÖLCSŐDEI ADAPTÁCIÓ BEILLESZKEDÉSI PROBLÉMÁK A BÖLCSŐDÉBEN

Kertész Gabriella

III. sz. Bölcsőde

A bölcsődébe kerülés sok gondot és kérdést vet fel a szülők számára.

Mivel az elmúlt években megváltoztak a társadalmi, szociális, gazdasági viszonyok, és ezzel együtt a családok életvitele is, egyre nagyobb hangsúly helyeződik a bölcsődei ellátásra. Köztudott, hogy a munkahely megtartása, a GYED megszűnése, valamint az átlag családok számára egyre nehezebbé váló megélhetés arra kényszeríti az anyukákat, hogy minél előbb dolgozni menjenek.

Vannak bölcsődék, ahol a szülők előjegyzéssel várakoznak, ugyanis mindenképpen szeretnék biztosítani gyermekük számára a helyet, hogy mire dolgozni mennek, a gyermek elhelyezése ne okozzon gondot. A legtöbb szülő mégis nehezen határozza el magát, hogy gyermekét bölcsődébe vigye. Ennek oka, hogy a döntés egy bizonyos fokú elválást, elszakadást jelent, vagyis időben közelebb hozza a „leszakadás” szükségszerű folyamatát, hiszen már megjelennek a képben a csoporttársak, gondozók, más felnőttek, mint idegen emberek. Ez egyben azt is jelenti, hogy a kisgyermek érdeklődése már nemcsak a szűk család felé fordul, hanem fontosak lesznek számára más személyek is. Így a szeretete is tovább aprózódik, ezt jól mutatja, amikor pl. valamelyik társa beteg és nem jön bölcsődébe, keresi, hiányzik neki, és örömmel üdvözlí, ha újra jön.

Érthető, hogy a szülők maguk is tele vannak feszültséggel, hiszen gyermekük kicsi, védtelen. Amíg nem ismerik a bölcsőde működését, követelményeit, féltik gyermeküket: vajon kap-e megfelelő bánásmódot, védelmet, ellátást és nemcsak testileg, de érzelmileg is. A feszültségek oldására, kérdések megválaszolására nagyon jól bevált gyakorlat a családlátogatás, valamint amikor az érdeklődő látogatások megelőzik a beszoktatást. Az „első gyermekes” szülők mellett vannak olyanok, akik a jó tapasztalatok alapján második, vagy harmadik gyermeküket is a bölcsődei nevelésre bízák.

A gyermekek életében igen fontos állomás a bölcsőde, mert ezáltal korán bekerülnek a közösségi élet forgatagába, egyúttal kikerülnek első természetes környezetükből, a szűk családi körből.

A csoportban élés számos - a gyermek tűrőképességét, idegrendszerét komolyan igénybevevő - alkalmazkodási folyamatot jelent.

Pl. a várakozás étkezéskor, fürdőszobában, játékra, öltözködéskor. A bölcsődébe kerülés megzavarja a kisgyermek megszokott otthoni életritmusát, napirendjét, és maga az elszakadás félelmet, bizonytalanságot kelt a gyermekben, az ismeretlen, idegen helyzet miatt.

A kisgyermek számára kemény megpróbáltatás, hogy a szülők munkavégzése miatt bizony minden nap azonos időben el kell indulnia, kedvétől, hangulatától függetlenül a bölcsődébe. Ilyen helyzetekben a gyermekek tiltakozási reakcióik többfélék: megpróbálnak dacolni, sokszor nagyon agresszív módon. Pl. Flóra a környezetében lévőket megrugdalná, ruháját szaggatja, Tibi hányásokat produkál, Benjámin megáll - lehetőleg középpontban - és síkít, Márk szinte vigasztalhatatlan sírásban tör ki.

Nagyon fontos, hogy - mint a fenti problémás helyzetekben is - a gondozó személyek ráérezzenek és megtalálják a konfliktusok megoldásának helyes módjait. Ha ez sikeres és a gyermek megnyugszik, könnyebben viseli el a megterheléseket.

Tulajdonképpen a gyermekre nagy nyomás hárul azáltal, hogy éppen a szoros kötődések idején és tulajdonképpen az első szociális élmények megszerzése idején kerül új környezetbe, új helyzetekbe. Meg kell tanulnia a helyes magatartást, a türelmet, az alkalmazkodást a megváltozott, új követelményekhez. Pl. főétkezéseknél kanállal és ne kézzel nyúljon a tányérba, társa tányérjába ne nyúljon bele. Új közösségi szokásokat kell elfogadnia, pl. a rendszeresen ismétlődő napirend, mely szerint pl. csak megadott időben van módja étkezésre. Nem tud nassolni, mint otthon a családban, a fürdőszobában nem lehet játszani, bizonyos játékokkal csak bizonyos helyen tud játszani. Pl. fagyöngy fűzés szőnyegen, főzőcskézés asztalnál vagy a főzőpultnál, képeskönyv nézegetése a könyv jellegétől függően a babasárookban, szőnyegen vagy asztalnál. Asztal tetejére nem állhat fel, a mászókárról a társát nem lökheti le, nem szórhatja a homokot a szemébe, ha haragszik rá. Amíg a gyermek nem tanulja meg, hogy mi a helyes és mi nem egy ilyen közösségben, addig több tiltáshelyzettel is találkozhat. A gondozónak olyan viszonyt kell kialakítani a gyermekkel, hogy konfliktushelyzetekben a kicsi bizalommal forduljon hozzá.

Az adaptációs szakasz gyermekeként más és más időtartamra tehető. Van olyan gyermek, aki már néhány hét alatt alkalmazkodik az új életvitelhez, de van, akinél ez hónapokat vesz igénybe. Az előzőek ismeretében nagyon fontos, hogy a gyermekek beilleszkedése a lehető legrövidebb idő alatt, és lehetőleg zökkenőmentesen menjen végbe. Az eddigi tapasztalatok alapján felmerül a kérdés, hogy az adaptációs időszakot milyen más, új módszerekkel lehetne tovább könnyíteni.

Mi gyermekgondozók úgy látjuk, hogy adaptációs munkánkat nagyban segítené és a gyermek javát is szolgálná, ha a védőnők - akik a családot, a gyermeket újszülött kora óta látogatják, - tájékoztatnák a szülőket a bölcsődéről, azok működéséről. ezáltal a családok és a bölcsőde között jobb kapcsolat alakulna ki. Ez csak a szülők és a gondozók együttes munkájával érhető el. Nagyon lényeges, hogy a gyermek esetleg eltérő szokásait a bölcsődei környezet lehetőségein belül próbálják a gondozók tolerálni, amennyiben ez beilleszthető a közösség mindennapi életébe.

Amennyiben a szülők együttműködnek a gondozókkal, megbeszélik a gyermekkel kapcsolatos problémákat és ennek alapján otthoni nevelésükkel segítik a gyermekük szocializálódását, valamint a gondozók türelmesek, és a gyermek személyiségének ismeretében bánnak vele, úgy a gyermek számára a bölcsőde félelmetes, idegen környezete hamarosan örömteli „második otthonná” válhat, ahol minden nap várják kis barátai.

A BÖLCSŐDE ÉS A CSALÁD KAPCSOLATA

Sörös Judit

Saját gyermekeim óvodába lépésekor döbbsentem rá, mennyire megváltozik az addig megszokott életritmus a családban, s mennyire elbizonytalanít az, hogy szinte semmit sem tudok a napi eseményekről.

Úgy éreztem, kimaradok gyermekeim életének egy részéből. Ekkor döntöttem el, hogy csoportomban tudomásom legjavát nyújtva figyelek a bölcsőde és család kapcsolatának mélyítésére, hiszen legfontosabb feladatunk a ránk bízott gyermekek jó közérzetének biztosítása. Egyéni fejlődésük segítése, számunkra a legfontosabb tevékenység, a szabad és örömteli játék feltételeinek megteremtése.

Ugyanakkor munkánkat a szülők véleménye is minősíti. Ezért tartom kiemelt jelentőségűnek a szoros és nyílt kapcsolat kialakítását amelyet nekünk, gondozónőknek kell kezdeményezni.

A gondozónő legelőször a júniusi szülői értekezleten találkozik a szülőkkel. A vezető által tartott közös tájékoztatás után a gondozónők a szülőket a saját csoportba invitálják. Ott már a résztvevők számából, valamint a hovatartozás tudatából adódóan, egy bensőségebb csak erre a csoportra tartozó, alakuló közösségi érzéssel, kötetlen beszélgetés formájában ismerkednek egymással. Az első benyomás a csoportszoba otthonossága, rendezettsége, tágassága, világossága, felszereltsége, valamint a gondozónők személyisége is nyugtatólag hat a szülőkre.

Meg is fogalmazzák ezt:

- Itt biztosan jól fogja magát érezni a kisfiam...

Egymás után nyílnak meg vélt, vagy valós problémáikkal.

- Az én gyermekem csak úgy tud elaludni, ha...

- Az én kislányom étkezés alatt nem marad az asztalnál...

Ekkor történik meg a családlátogatások és a beszoktatás ütemezése, a kölcsönös telefonszám cserével, hiszen oly hosszú időre tervezünk előre, hogy előfordulhat a módosítás szükségessége.

Meghívjuk a gyermekeket szüleikkel együtt egy közös játékra, jó ha ennek idejét is meg tudjuk beszélni, hiszen ez akkor optimális, ha mindkét gondozónő a csoportban van, s egyszerre csak egy család érkezik ismerkedni. A gondozónőnek ekkor nyílik igazán módja egyénre szabottan foglalkozni vendégeivel.

Ennek előnyei:

A gyermek részéről:

Még a családlátogatás és bölcsődébe kerülés előtt megismerkedik saját gondozónőjével, az új környezettel. Az anyával eltöltött idő megnyúlik. A kellemes emlékek hatására várja, mikor jöhet bölcsődébe.

A szülő részéről:

A legtöbb szülő bizonytalan abban, jól döntött-e mikor gyermekét bölcsődébe íratta. Ha már egy összeszokott csoportot van módja megfigyelni, biztonsággal le tudja mérni munkánkat, megnyugszik, a gyermekek jól érzik magukat, megismeri a napirend egy részét, s még van ideje

az otthoni eltéréseket közelíteni. Szemben azzal, ha csak a szoktatás alkalmával kerül a csoport életébe.

A gondozónő részéről:

Előbb megismerni a majd hozzá kerülő gyermekek szokásait, fejlettségüket, így eredményesebben tud előre tervezni, előre gondolkodni.

Családlátogatáskor már ismerősként érkezünk a gyermekek otthonába, a szülők nem érzik úgy, hogy vizsgáznak. Beszédünk minőségére nagyon oda figyelünk. Lényeges, hogy a család partnernek érezzen minket, így ne használjunk idegen szavakat ott, ahol a szülők nem értenék meg. Később a tájékoztató füzetben is kerüljük ezt.

Tudásunkat, felkészültségünket e téren az bizonyítja, ha minden családdal eredményesen tudunk kommunikálni, jó kapcsolatot teremteni. A gyermek is megérzi kiben bízik a szülő, s ez jelentkezik az ő megnyilvánulásaiban is.

A hozzánk forduló szülők gyermekükkel kapcsolatos problémáit sajátunknak érezzük, s ha tudunk, megoldási lehetőségeket, ötleteket kínálunk. Mindig érzékeltesük hogy a döntés joga a szülőé, és döntésében partnerek vagyunk.

A gyermeknél tapasztalt fejlődést és az esetleges nehézségeket nekünk is fel kell tárnunk, jeleznünk, hiszen napjának jelentős részét bölcsődében tölti. Előfordulhat az is, hogy mi előbb vesszük észre a változást. Vigyáznunk kell arra, hogy a szülő ezt időlegesnek, módosíthatónak, szinte természetesnek érezze. Ne úgy élje meg, hogy nekünk problémánk van a gyermekkel, hanem e jelzések a gyermekre való odafigyelés jelei. Ezért mielőtt a negatív dolgokat említjük, mindig mondjuk el a gyermekre vonatkozó pozitívumokat is.

A szülőcsoport beszélgetéseket többnyire szorongás előzi meg. Hiába a gondozónő felkészültsége, ha a szülők nem nyílnak meg, nem kívánják mindenki előtt feltárni nehézségeiket. Ha ez bekövetkezik, tapasztalatunk szerint sokkal eredményesebb, ha a gondozónő saját példájával elindítja a beszélgetést (mintha egy szülőt szinte felszólítana).

Később viszont egészen más jelentést kap a személyes kérdés egy visszahúzódó szülőnél. Ilyenkor már azt érzékelteti, az ő gyermeke is fontos számunkra.

Az ünnepek is jó alkalmat kínálnak a család és a bölcsőde közelebb kerüléséhez. Meghívhatjuk a szülőket a közös ünneplésre. (Mikulás).

Előnye mellett azonban veszélyeket is rejt e lehetőség. Figyelünk arra, hogy minden gyermek családtagja itt legyen, előre megbeszéljük az ünnep végén, hogy elviszik-e a gyermekeket vagy maradnak, s ezt már otthon a szülő tudassa gyermekével.

A siker érdekében az időbeni tájékoztatás igen fontos, terveinket vázoljuk, ugyanakkor helyet adunk a spontán lehetőségeknek is.

Bölcsődénk gyermeknapj kerti ünnepséget tervez. Szeretnénk, ha a szülők gyermekeikkel együtt töltenének egy délelőttöt.

Épületünk külső falának alsó részét üveg fedi. Ide festhetnek, a betonra rajzolhatnak gyermekeink. A füves részek, a bokrok lehetőséget kínálnak az általunk elrejtett ajándékok megkeresésére.

A szappanbuborék kergetése és szétütése is örömteli tevékenységnek számít tapasztalataink alapján.

Ezen a délelőttön a gondozónő-szülő kapcsolata is közvetlenebbé válik, betekinhetnek bölcsődénk életébe, s nemcsak az együttjátszás, hanem a gondozás örömeiben is osztozhatnak.

Nem titkolt szándékunk, hogy a család bepillantást nyerjen gyermeke közösségi életébe, hazatérve észrevétlenül is hasznosítani tudja a gondozónő attitűdjeit.

E napon is fontosnak tartjuk, hogy az új lehetőségek mellett is kínáljuk a megszokott, a biztos pontot jelentő tevékenységi formákat is.

Reményeink szerint a szülők is érzik, hogy minden gyermek egy kis csoda, s csak rajtunk múlik, hogy az is maradjon.

ZENEI NEVELÉS A BÖLCSŐDÉBEN

Horváth Éva
Módszertani Bölcsőde

Mi felnőttek hajlamosak vagyunk arra, hogy elfelejtsük gyermekkorunkat. Helyesebben csak egyes emlékszigetek maradnak meg belőle, a többinek csak a hangulata, alaptónusa lengi át életünket.

Mindannyian tudjuk, milyen mélyen bevésődnek a kora gyermekkor érzelmekkel teli benyomásai, milyen könnyen fénybe burkolják vagy árnyékba vonják egész későbbi életünket. Azt hiszem valamennyien szívesen emlékezünk még most, felnőtt korunkban is azokra a percekre, amikor lovagoltunk édesapánk térdén, minket dúdolt álomba anyánk és a mi ujjainkat nyitogatta édesanyánk, amikor nyulászni küldte a vadászt.

E bevezető gondolatok után talán nem szorul magyarázatra, hogy dolgozatom témájának miért a bölcsődei zenei nevelést választottam. Kodály Zoltánt idézve: *„a zenei nevelést a gyermek születése előtt, sőt az édesanya születése előtt 9 hónappal kell elkezdni”*. A dal lelki táplálék, gyönyörködtet, segít figyelni a világra, érzelmeink kifejezője és levezetője. A kisgyermek fogékony minden új iránt, így a dal, a mondóka is könnyen utat talál hozzá. Szereti és ámulattal hallgatja a dalt. A zene iránti fogékonysága veszélyt is jelent, hiszen a kisgyermek nem válogat, nem bírál, befogadja a művészen értéktelent is.

Ezért nekünk - bölcsődei szakembereknek - nagy a felelősségünk és kettős a feladatunk: egyrészt eljuttatni a gyerekhez a szép dalt, másrészt válogatni és távol tartani a gyerektől mindazt, ami ízlését rossz irányba befolyásolja.

Zenei nevelőmunkánk forrását Kodály Zoltán: *„Kis ember dalai”*, Forrai Katalin: *„Jár a baba, jár”* című gyűjteménye, a népi mondókák és a népdalok csodálatos dallamvilága adja.

A zenei nevelésünk célja a bölcsődés korú gyermek zenei érdeklődésének felkeltése, a zenei ízlés formálása, az éneklés megszerettetése és a gyermekek pozitív élményhez juttatása. Az ének, a mondóka elsősorban az érzelmre hat, de jelentős hatással bír az értelmi fejlődésre is. A gyermekdalok ritmusából fakadó harmonikus, ismétlődő mozgás elősegíti mozgáskultúrájuk fejlődését.

A zenei élmény serkenti a gyermekek képi és irodalmi alkotások iránti esztétikai kíváncsiságát, hatással van az alkotókedvre, miközben fejleszti emlékezetüket, képzeletüket, esztétikusan formálja mozgásukat.

Sikeres feladatmegoldásuk segíti a zenei anyanyelv megalapozását, a gyermek biztonságérzetének növekedését, gátlásaik feloldását, figyelmük, közösségi érzésük és magatartásuk kedvező alakulását.

Nekünk bölcsődei szakembereknek az a feladatunk, hogy a zenei nevelés alapvető feltételeit megteremtjük, amely a tudatos, tervszerű és folyamatos fejlesztő hatások megszervezése és érvényesítése a gondozó-nevelőmunkában. Ahhoz, hogy meglegyen bennünk a zenei önképzésre való igény.

A dalos játékok, a ritmikus mondókák, énekelgetés hatással van a gyermekek társas kapcsolatainak, mozgás- és hangadásának alakulására.

A személyes kötődések kialakulását segíti a - csak neki, csak hozzá szóló - figyelem, amelyet a játéktevékenységbe építve a helyzeteket kihasználva valósítok meg.

Napközben játék és mozgás közben többször énekelgetek, dúdolgatok és a helyzethez illő ritmikus mozdulatok segítségével igyekszem kedvet ébreszteni a gyermekben az utánzásra, énekelgetésre. Célom a zenei érdeklődés felkeltése, amely ebben az életkorban a gyermek minden tevékenységét az érzelmek befolyásolják, elsősorban a zörejekre és emberi hangokra, dalra való figyelésben nyilvánul meg.

Munkám során arra törekszem, hogy a gyerekek legyenek érzékenyek, a zenei hang szépségét fedezzék fel, ami gyakran engem is elbűvöl. Tudjuk, hogy ebbe az életkorban a gyermek minden tevékenységét az érzelmek befolyásolják, elsősorban arra figyel, azzal foglalkozik, aki vagy ami érzelmileg megragadja.

Ezen bevezető gondolatok után a gyakorlati munkámból kiemelt példákkal szeretném bizonyítani, hogy a helyesen alkalmazott zenei nevelés hatása milyen sokrétű és eredményes lehet.

- Beát társgondozónőm szoktatta. A beszoktatás ideje alatt én beteg voltam, nem is találkoztunk. Hosszú távollétem után Bea nem fogadott el. Sírt ha meglátott, nem akart bejönni hozzám. Távol tartotta magát tőlem, csak figyelt. De én is őt.

Közeledésem elutasította. Ebben az időszakban sokat énekeltem a gyerekeknek, a gyerekekkel. Gyakran játszottunk ököl-, tenyér-, ujj-játékokat, mint a:

- Hasítom...
- Áspis kerek...
- Borsót főztem...
- Dobi, dobi...
- Egy, megérett a meggy...
- Ez elment nyulászni...
- Kerekeset...

Sokat mondtuk ezt a figyelemfejlesztő, kontaktusteremtő ujj játékot. Figyelembe vettem Bea tartózkodó magatartását velem szemben, a kapcsolatfelvételt nem erőltettem, de minden adódó helyzetet kihasználtam arra, hogy elfogadtassam magam.

Az arc-, homlok-, fej-, füljátékokat, mint a

- Ciróka, maróka...
- Enyém pisze...
- Hej Gyula...
- Igenyős... (itt a gyermek nevével helyettesítettem a „Gergő” nevet)
- Kicsi orr...

és lovagoltatókat,

- Gyű paci...
- Sík, sík, sík ... ennél a lovagoltatónál „tört meg a jég”.

Bea hozzám szaladt, mosolygott rám, ölembe ült. Míg énekelgettem, közben ütemesen kop-pantgattam, majd a kinyújtott lábamon lecsúsztattam, miközben hangosan nevetett. Ettől a naptól kezdve ő volt az, aki gyakran kérte az éneket, a játékot. Felszabadultan, vidáman telt el ezek után minden napja. Az énekelgetés, dúdolgatás, mondókázás segített abban, hogy Bea, aki nehezen oldódott, barátkozott velem, a zene közvetítésével közelebb kerüljön hozzám.

A dal kihatással van a mozgásukra is. Színesebbé tehetjük a mondókákat, énekes játékokat ritmikus mozgással. A koordinált mozgás segítségével a ritmusérzéküket is fejleszthetjük.

A mozgás és a dúdolgatás két éven felül is mindig összekapcsolódik. Megfigyeltem, hogy mozgás nélkül nem énekelnek vagy blabláznak a gyerekek. Nagyon szeretik ha mozoghatnak, táncolhatnak, ilyenkor sokkal vidámabbak a gyerekek.

A mondókáknak, ölbeli játékoknak nincs dallama, csak egyenletes lüktetése, hangsúlyozása van. A mondókát játékos mozgással kísérik.

A beszédfejlődésükre is jó kihatással van az ének. A többszöri halk éneklés arra készíti a gyerekeket, hogy visszaénekeljék a hallottakat. Játék közben is gyakran énekelnek, dúdolgatnak, beszélgetnek.

Megfigyeltem, hogy a halk éneklésnél mindig nyugodtabb a csoport. Ha hangos éneklésbe kezdek, elvonom a gyermekek figyelmét az őt lekötő játékról, és sokkal zajosabbá válnak.

Vannak olyan énekek, amit gyakrabban énekelnek, dúdolgatnak, főleg a ritmikusabbakat.

A gyermekek énekes kedvét befolyásolja, hogy milyen gyakran énekelünk a csoportban, milyen gyakran hallja a gyermek a dalt. Az ismétlés szerepe ebben a korban meghatározó.

Ezt így tapasztaltam: Számomra nagyon kedves ének az „Án, tán titiom” - így gyakran is énekelem. A gyerekek szívesen éneklük velem, táncolnak is hozzá.

Tamás, aki elmúlt három éves, beszédfejlődésében kissé le van maradva társaitól. Nehezen lehet érteni a beszédét. Egyik reggel édesapja hozta és átöltöztetés közben hallom, hogy énekel. Az „Án, tán, titiom” című dalt. Nagyon boldog voltam, hogy tőle is hallom.

Édesapja elmondta, hogy már a buszon énekelte. Nem minden szót lehetett érteni, de a dallama tisztán csengett, és mindenki felismerte a dalt.

Alkalmas játékhelyzetben egy dal fokozza a gyermekek érdeklődését. Egy kis altatódal, maci vagy babasétáltató, vagy énekelgetés főzőcske közben, ez mind emeli a játékkedvet.

Énekelgetés közben szívesen használok játékeszközöket, babát, macit, állatkákat, főzőedényt. Az énekben mindig szerepeltetem ilyenkor ezeket a tárgyakat. Szívesen játszok a hanggal a mély dörögőtől a magas cincogóig mindent kipróbálok. Játék közben a gyermekek leutánoznak, látják a vizuális képet és ők is úgy énekelnek, ahogy én. Réka maciját hozta magával, elé állt, a macit jobbra-balra billegtette és énekelte: „Dirmeg-dörög...” - egészen dörögő mély hangon, majd utána a „Micimackót”. Éva te is énekelj velem! - mondta. Társai közül ketten - hárman a polchoz szaladtak, macit vettek a kezükbe és együtt énekeltünk, táncoltunk.

Kicsiknél a vizuális ingerek szerepe (báb, kép, mozgás) az érdeklődés felkeltésében van, megerősíti a figyelemfelhívást, de a gondozónő elsősorban énekével és személyes játékkapcsolattal vonzza őket magához.

Ha jól érzik magukat, biztonságban vannak, szorongás nélkül hangicsálnak. Szólnak egymáshoz és hozzánk, gondozónőkhöz.

Az éneklés hangulata, stílusa érdeklődést és figyelmet kelt, utánzásra készíti őket.

Az együttmozgás öröme, a simogató, tapsolható, höcögtető ölbeli játékok bensőséges kapcsolatot teremtenek a felnőtt és gyermek között, erősítik biztonságérzetüket és érzelmileg gazdagítják őket.

Gondozónők énekelgetnek, hiszen a gyermekek ebben a korban nagyon fogékonyak.

Kodály Zoltán szép gondolataival ajánlom figyelmetekbe a téma fontosságát:

„A gyermekeknek öröme telik a zenei formák játékában, mikor a szöveg értelmével még semmit sem gondol. A kisgyermek gyakran dúdol értelmetlen (legalábbis nekünk értelmetlen) szavakat, örül a tisztán zenei kaleidoszkópnak, mint a színes kavicsnak. Ezért szereti az értelmetlen refréneket, réjákat - ha Mozart, a világra szóló zseni gyönyörködhetett 3-4 éves korában egy maga kitalált értelmetlen szövegű dalocskában, miért tiltsuk ezt meg olyan 3 éveseknek, akikből nem lesz Mozart?”

Ha nem is lesznek zsenik, de az élet szépségét és benne a zene szépségét is élvező és szerető egészséges felnőttek lesznek.

ÉRZELEM, ÉRTELEM, SZOCIALIZÁCIÓ

Szólj és cselekedj amúgy mint néked mondanák,
Mert így lesz ezáltal szép vagy rút a világ.
Tudásod ne önző hatalom legyen, hanem
Megértés, segítség, odaadó figyelem!

A szocializáció a gyermek születésétől folyamatosan zajlik és ennek során a családi és a családon kívüli nevelői hatások segítik a gyermeket abban, hogy önmagát kiteljesítve, egészséges fejlődésű emberré váljon. A hosszú út során a szülő, gondozónő, gyermek egymásba fonódó hatásai, érzelmi kapcsolatai bonyolult egységet alkotnak.

A gyermek születését legtöbbször igen nagy várakozás előzi meg - a szülők készülnek a gyermek fogadására. Ezt a várakozást átszövik az álmodozások, elképzelések arról, hogy milyen lesz majd a gyerek.

Kedves, okos, tehetséges, kötelességtudó. Vajon van-e olyan gyermek, aki maradéktalanul eleget tud tenni ennyi elvárásnak, várakozásnak és követelménynek? Hatalmas tehertétel a gyermeknek, az elvárásnak megfelelni. Hiszen az igazi gyermekkel bajok vannak, néha szemtelen, lusta is, néha felesel, néha nem olyan okos és nem olyan ügyes, ahogy azt a szülő elképzelte. A szülő és gyermek kapcsolatának valódi tartalma és mélysége tulajdonképpen itt dől el. A várakozásoknak teljesen meg nem felelő gyermeket is vállalni kell érzelmileg, még hozzá örömmel és egyértelműen. Mert ez az érzelmi igenlés válhat csak azzá az alapvető erőforrássá, amely végigsegíti őt a fejlődés útján. Nehezebb azoknak a gyermekeknek a helyzete, akik az otthoni családi légkörből egy számukra addig ismeretlen közösségbe kerülnek.

Az otthon légkör óvó, puha melegét és szabadságát felváltja egy tágabb környezet, ahol más felnőttek elvárásainak is meg kell felelnie, vele hasonló korú társaihoz alkalmazkodnia kell. Meg kell tanulnia élete korai szakaszában az első társadalmi környezetbe szociálisan beilleszkedni. Ez fokozott követelményeket állít a gyermek elé.

Az első három életévben a gondozási és nevelési munkát nem lehet egymástól elválasztani. Nevelési feladataink jelentős része a gondozási műveletekkel kapcsolatban valósul meg. A helyes gondozási és nevelőmunkánknek elengedhetetlen feltétele a gyermek testi-lelki fejlődésének alapos ismerete. Csak a gyermek fejlődésén keresztül mérhetjük le munkánk eredményességét.

Éppen ezért nem egyszerűen megőrzői vagyunk a gyermeknek, hanem átgondolt, céltudatos nevelőmunkát végzünk. Tudatosan kell felkészítenünk a felnőtt életre, és olyan módon kell fejleszteni képességeit, hogy túlerőltetés nélkül tudjon helyt állni a követelmények között és közben jól érezze magát. A gyermek fejlődése nem egyszerűen az ismeretek és viselkedésmódok gyarapodásából áll.

Az, hogy egy bizonyos tudásszint vagy teljesítmény, viselkedésmód mennyiben tekinthető fejlődési állomásnak, attól függ, hogyan jöttek létre az egyes teljesítmények és mit tükröznek.

Mindennapi munkánk része azoknak a pszichikus funkcióknak, külső és belső tevékenységmódok fejlődésének elősegítése, melyek eredményeképpen a teljesítmények létrejönnek a megismerés alapján.

Gondozó-nevelő munkánk lényege, hogy a nevelési célt a gyermek képességeinek, karakterének figyelembevételével kell kitűznünk.

Nagy jelentősége van annak, hogy miként alakulnak érzelmi kötődései, amelyek a későbbi érzelmi és szociális élet alapját alkotják.

Az első három évben alapozódnak meg azok a funkciók, amelyekre a későbbi fejlődés ráépül és amelynek során a gyermek végül is társadalmi lénné válik.

A derűs légkörben folytatott játékos foglalkozások igen kedvezően hatnak a gyermek érzelmi kapcsolataira, egyéni törődéssel és bánásmóddal biztosítjuk nyugalmát, kiegyensúlyozottságát. Hozzásegítjük a koruknak megfelelő tevékeny, aktív életmódhoz, szociális beilleszkedésükhöz, ezáltal érzelmi biztonságot tud magáénak és aktív, tevékeny tud lenni. Alaphangulata derűs és gondozás közben nagy igyekezettel és figyelemmel közreműködik. Számos területen megfigyelhettük munkánk során, hogy mennyire fontos az érzelmi kiegyensúlyozottság a gyermek számára. Viszont ha hibát követünk el, károsan befolyásolhatják a gyermek érzelmi-értelmi fejlődését.

A csoportomban végzett munkám során három gyermekkel kapcsolatban felvetődött gondolataimat szeretném megosztani és illusztrálni az eddig leírtakat.

Öltözködés közben meg kell kedveltetnünk magát a gondozási műveletet, hogy örüljön neki a gyermek, élvezze és kellemes élménnyé váljon számára. Ki kell alakítanunk a kettős intimitást, ezáltal könnyebb számunkra is a gyermeket rávezetni arra, hogy megtanulja az önálló öltöztetést, vetkőztetést. Így válik az öltöztetés az önállóságra nevelés egyik fontos területévé. Öltöztetés és öltözködés közben szinte észrevétlenül sajátítja el a gyermek a rendszeret, alakul szép-érzéke, ízlése. Gyarapodik ismeretköre, szókincse, fejlődik beszédkészsége.

Imi 30 hónapos korában került a csoportomba, kiegyensúlyozott családi légkörből, ahol mint negyedik gyermek élt. Öltözködési önállósága visszafogott volt, kezdeményező készsége nem volt. Szókincse inkább a halandzsabeszédhez állt közelebb. Érzelmileg nyitott kisfiú volt a kapcsolatteremtésre, ilyen irányú közeledésemet pozitívan fogadta.

Ennek tudatában és ismeretében egyéni törődéssel és bánásmóddal fokozatosan kapcsolódott be, először csak figyelemmel, majd egy-egy mozdulattal az öltözködésbe. Lassan felcserélődtek a szerepek, Imi fogta egy-egy ruhadarabját és cipőjét, és próbálta önállóan fel-levenni. Az egyéni törődés során szókincse is gyarapodott, kiejtése tökéletesedett és fokozatosan mondatokban fejezte ki magát. Három éves korára megtanult önállóan öltözni, vetkőzni. Nyugtázó tekintetemet és dicséretemet mindig mosolyogva fogadja. Úgy érzem, hogy sokat segitettem abban, hogy Imi megérezze az önálló cselekvés adta örömet, ezzel utat nyitottam ahhoz, hogy a továbbiakban is önálló kezdeményező legyen az élet más területein is. Én magam is kellemes érzéseket éltem át, amikor hatalmas léptékű önállósodását figyeltem.

Péter esetében a bölcsődébe kerüléskor a táplálkozás nem volt olyan természetes dolog, mint az a hasonló korú gyermeknél általában.

A gyermek életében a táplálkozás, fejlődésének fontos kérdése, ami nem csak testi fejlődését, hanem értelmi, érzelmi életét is befolyásolja, az étkezések milyensége, hogy pozitív vagy negatív tartalommal töltöttek-e. Tudjuk, hogy milyen tápanyagokra van szüksége és ezek milyen táplálékokban fordulnak elő. Tudjuk, hogy a gyermek ebben mit képes megemészteni tökéletesen, mennyi a kalóriaszükséglete, vagyis mit kell elfogyasztania ahhoz, hogy jól fejlődjön. El kell érünk, hogy a fejlődéshez szükséges táplálékot szívesen fogyassza el, korának megfelelő módon és mennyiségben. Ez az előfeltétele annak, hogy szervezete jól megemészsze, felhasználja az elfogyasztott ételt. Fontos, hogy a gyermek a testi fejlődése

szempontjából örömmel, szívesen, jó étvággal egyék. Meg kell tanítanunk a gyermeket arra, hogy korának megfelelő módon fogyassza el a táplálékot. Időben meg kell tanítanunk szabályosan enni és inni. Az ételt megrágni és a helyes étkezési szokásokat kialakítani, hogy úgy egyék és viselkedjék az asztalnál, ahogyan ezt kortársai teszik és megközelítőleg úgy, ahogyan később felnőttkorban is enni fog, még ha nem is használja a teljes étkezési eszköztárat. A szocializálódást segítjük, amikor bevonjuk a gyermekeket az étkezés előkészítésébe, a tálalásba, az asztal leszedésébe. Minél többet tevékenykednek a gyermekek, annál jobban alkalmazkodnak a rendhez, és egymást utánozva sajátítják el a helyes étkezési szokásokat.

Péter nyolc hónapja bölcsődés, most 39 hónapos. Kiegyensúlyozott családi háttérrel rendelkezik. Étkezési problémái nem újkeletűek, édesanyja elmondása szerint már 4-5 hónapos korában kezdődtek, azóta rossz evő Péter. Kevés szilárd táplálékot és folyadékot fogyaszt. Ez tükröződik testsúlyán, mozgásán, érzelmi hangulatán. A szülők a bölcsődei közösségi élettől vártak változást Péter étkezésében. A beszoktatás folyamán jól beilleszkedett a csoportba Péter, az új környezetet és annak szokásait hamar elsajátította. A szülők munkaideje lehetővé tette, hogy Péter csak részidős bölcsődés, így csak a főétkezést veszi igénybe. Az első napokban, hetekben érdeklődve kísérte figyelemmel az ebéd előkészületeit. Édesanyja kérésére ült társai mellé az asztalhoz és figyelte a történéseket. Anyukája többszöri kínálását egy-két esetben fogadta el, de az evőeszköz és pohár megfogását visszautasította. Anyukájától pár falatot elfogadott, majd felállt az asztaltól.

Amikor már rám hárult a feladat, hogy Péter étkezését segítsem, kérésemre mindig leült helyére. Ezt hamar megszokta és ragaszkodott hozzá, hogy az ő székére napközben se üljön senki. Ezt már a kötődés jelének tekintettem. A felkínált ételt azonban nekem sem fogadta el, ezernyi apró kifogással utasította el kínálásomat, „nem szeretem a vizet, nem kell a borsóka, miért van itt répa, a husit nem szeretem, a banánt nem eszem meg, savanyú a narancs...”. Gyakorlatilag meg sem próbálta megkóstolni az ételeket, csak ránézésre mondta el érzéseit. Az evőeszközt nem fogta a kezébe, passzívan ült az asztalnál. Nem erőltettem, hogy megkóstolja az ételt, csak arra kértem, hogy ebédidőben tartson asztaltársaival. Ennek a kérésemnek szívesen tett eleget. Társai étkezését nézelődve végigülte az ebédidőt. Ez az időszak eltartott pár hónapig, de nem erőltettem hogy egyen. Az ebéd előtti eddigi látható szorongásai lassan feloldódtak ez idő alatt. Az ebédidő közeledtét érezve egyre gyakrabban érdeklődött: „mikor ebédelünk, mi lesz az ebéd?”. Ekkor már eljutott egy olyan szintre, hogy szívesen bekapcsolódott a terítésbe és evőeszközt kezébe fogva figyelte asztaltársait. Ekkor már betöltötte a három éves kort. Biztatásomra megpróbált merni magának az ételekből a tányérjába. Ez nagyon tetszett Péternek és annak ellenére, hogy még nem kóstolta meg az ételt, szívesen mert minden ebédnél. Kérésemre, hogy kavargassa meg az ételt bátran, mivel kanala is van, nem utasított el. Ezután már minden nap aktívan terített, mert a tálból és kavargatta az ételt. Napok múlva arra kértem, hogy szagolja meg az ételt, milyen finom illata van. Nem utasította el ezt a kérésemet sem és ezután már mindennap meg is szagolta az ebédjét, így ismerkedett a különböző illatokkal. Az ételek kavargatása, ami nem volt ugyan kötelező számára, és az illattal való ismerkedés hatására Péter egy napon szájához emelte a kanalat és megkóstolta a levest. Nem sokat, de jóízűen elkezdett kanalizni. Közben mosolyogva nézett rám és szóval is kifejezte: „ez finom”. Részemről elég volt egy nyugtázó mosoly, nem akartam megzavarni ezt a nyugodt pillanatot. A leves után süteményt már nagy hanggal kérte és jóízűen fogyasztotta el. Végig mosolyogva evett és felszabadultan. Ebéd végén boldogan jegyezte meg: „na, ettem.”

Én is nagyon boldog voltam, mert lassú türelemmel Pétert rá tudtam vezetni arra, hogy az étkezés is örömforrás lehet számára. Igaz, ez az élmény után még nem minden ebédet fogyaszt el. Egyre gyakrabban kóstol bele a különböző illatú és ízű ételbe, és várja türelmetlenül az ebédet. Az étkezésekkel kapcsolatosan kialakult szorongásai teljesen megszűntek, ami nap-

Még egy területen szeretném feltárni a bölcsőde lehetőségét a szocializációs folyamatba építhető, játékos ismeretnyújtás bemutatásával. Mint tudjuk, a fejlődő szervezetnek fokozott szüksége van a szabad levegőn való tartózkodásra. Szabad levegő, napfény hiányában a fejlődés lassul. Ezért komoly feladat hárul ránk, hogy a bölcsődei levegőztetést biztosítsuk, jó szervezéssel elősegítsük a gyermekek optimális fejlődését és példamutatásunkkal segítőtársaik legyünk a szülőknek ezen a téren is. Fontos, hogy a szülők átérezzék a levegőzés fontosságát, hogy maguk is javasolják, kérjék gyermekeik mind hosszabb időtartamú levegőztetését a bölcsődében az év minden szakában. A levegőzés, a napozás, testileg, lelkileg egyaránt elengedhetetlen feltétele a gyermek egészséges fejlődésének. A szabad levegőn való tartózkodás felkelti a gyermek érdeklődését, vidámbbá, boldogabbá, élénkebbé, mozgékonyabbá teszi. Edzi bőrét, serkenti anyagcsere folyamatait, gyorsítja a növekedést, fokozza ellenállóképességét, váltakozó, sokrétű ingerek keltik fel, tartják ébren a gyermek érdeklődését a külvilág iránt, tágítják látókörét, ismeretkörét. A gyermekre egyre több környezeti jelenségre, változásra figyel fel, mind pontosabban ismeri meg a jelenségeket, örül nekik, várja őket, élénkebb, jókedvűbb a szabadban, örül, ha kint van az udvaron. Így a levegőzés nemcsak a gyermek testi fejlődésére hat előnyösen, hanem értelmi, érzelmi fejlődésére, kedélyére is. Ezáltal válik nyitottabbá és szocializációs beilleszkedése zökkenőmentesebbé.

Dorina, anyukája munkába állása miatt jött a bölcsődébe huszonnyolc hónapos korában. Az anyás beszoktatás fokozatossága ellenére Dorina nehezen viselte el az első, anyukája nélkül töltött órákat, napokat. Engem magához közel engedve és elfogadva, gyakran bújt az ölembe oltalmat, biztonságot keresve a számára még nem egészen elfogadott környezettel szemben. Mivel szép nyárvégi napokra esett ez az időszak, sokat tartózkodtunk az udvaron. Dorina így ölbe bújva kesergett anyukája után „anya jön? anya jön.” Nyugtató ölelésemet és igenlő válaszimadot elfogadta, de zaklatottsága nem szűnt meg, csak rövid időkre. Az egyhangú, monoton szóismétléseket igyekeztem feloldani beszélgetéssel, sétával, a környezet változatosságára felkelteni érdeklődését, a természet ezernyi színére és csodájára fordítani tekintetét. Először csak a közvetlen körülöttünk lévő tárgyakra, játékokra hívtam fel figyelmét, amikkel társai önfeledten játszottak. Később távolabbi sétára invitáltam, kézen fogva indultunk el. Megnéztük a fákat, az egyik kicsi volt, a másik nagy. Az egyiknek hosszú levele volt, a másiknak nagy. Dorina nézte-nézte és, „Ó” nyúlt a levelek után. Feleltem, hogy ő maga szerezzen tapasztalatot a levél fogásával, tapintásával. Közben szinte észrevétlenül abbahagyta anyukája hívását. Már számára új, érdekes dolog kötötte le a figyelmét, a levelek. Karomba ülve sorba mutatta a fákat, hogy mindegyikhez menjünk oda és tapintsuk meg a levelét. Egy magasra nőtt tujához érve kezét nem nyújtotta a levelek felé, csak rámutatott egy apró bogárra az ágak között, „Pók! - és ijedten bújt hozzám. Megnyugtattam, hogy a pók-pókica nem bánt senkit, hanem csak a házát építette az ágak közé, és hogy ő itt lakik. Hirtelen egy kis mesét rögtönöztem a pókicáról és az ő fájáról. Dorina ámulva hallgatta és finoman megérintette a pók hálóját. Már nem félt, kíváncsian ismerkedett a számára eddig idegen állatkával. Szorongása feloldódott, mosolyogva kérte, hogy keressünk a többi fán is pókicát. Több pókicával ugyan nem találkoztunk, de a természetnek ez a csodája volt segítségemre, hogy Dorina bölcsődei beilleszkedése könnyebb legyen, hiszen a mai napig, amikor az udvaron levegőzünk, ellátogatunk a mi tujafánkhoz lakó pókicánkhoz.

Úgy érzem, hogy munkám és munkánk akkor lesz eredményes, ha minden helyzetben törekszünk az egészséges, harmonikus egyensúlyt kialakítani a gyermek életében, és legalább annyira figyelünk kell a gyermek jellemére, érzelmi gazdagságára, szociális kapcsolataira, mint teljesítményeire.

Célunk legyen az, hogy az átlagos képességű és tehetségű gyermek is boldog, megelégedett emberré váljon.

Ezért mindennapi munkánk során elsősorban nem a pillanatnyi siker a fontos, hanem az együtt töltött idő öröme, az, hogy a gyermek szeressen mozogni, biztosan érezze saját testét és annak lehetőségeit. A jó légkörű játékos együttlétek sokat adhatnak ahhoz, hogy a gyermek későbbi útja könnyebb, értelmi, érzelmi fejlődése folyamatos legyen.

Célunk olyan életforma kialakítása, amely egyesíti magában az ismeretszerzésre serkentést, és az ismeretek felhasználásához elengedhetetlen alkotókészség kifejtését, kiegyensúlyozott érzelmi állapot létrejöttét. Ezekből az alapokból kiindulva jut el személyiségfejlődése olyan fokára, amely képessé teszi arra, hogy a világ sokrétű jelenségei között megtalálja önmagát.

Felhasznált szakirodalom:

Dr. Pikler Emmi: Az egészséges csecsemő és gyermek fejlődése és gondozása

Dr. Genevieve Painter:

Dr. Popper Péter: Tanítsuk a kisbabát

ÉTELALLERGIÁS GYERMEKEK ÉLELMÉZÉSE A BÖLCSŐDÉBEN

Pakodi Attiláné
3. sz. Bölcsőde

A táplálékok által kiváltott betegségek már 2000 éve ismertek, a velük kapcsolatos ismeretek azonban még napjainkban is hiányosak.

Az ételallergia minden életkorban kialakulhat, de leggyakoribb csecsemő- és kisgyermekkorban. A táplálékallergia előfordulása, a légúti allergiához hasonlóan az utóbbi években emelkedő tendenciát mutat. Új táplálék megjelenése (kivi, papaya, mangó) újabb allergének megjelenését eredményezi.

A csecsemő- és kisgyermekkorban a táplálékokban lévő fehérjék okoznak leggyakrabban tüneteket, allergiát. Felnőtt korban inkább az adalékanyagok, az ételszínezők, tartósítószeres a felelősek.

A csecsemő- és kisgyermekkorban kezdődő táplálékallergia az esetek többségében még gyermekkorban megszűnik, csak kis százaléka marad meg hosszabb ideig vagy egész életen át.

A csecsemő- és kisgyermekkorai allergiára hajlamosító tényezők:

- a szervezet immunológiai éretlensége
- az idegen fehérje korai bevezetése az étrendbe
- az elfogyasztott idegen fehérje mennyiség
- az anyatej korai elhagyása
- az örökletes hajlam.

Fiatal csecsemőkorban a gyomorsav és az emésztőnedvek elválasztása csökkent, ami nem teszi lehetővé a táplálék tökéletes bontását.

A tehéntej allergia igen változatos és sokféle tünettől jelenik meg: hányás, krónikussá vált hasmenés, kólika, étvágytalanság, végtagok lefogyása, haspuffadás, bőrkiütés, bronchitis (gyakran társulnak együtt).

A táplálékallergének a vérárammal jutnak át a bőrbe. A táplálék megemésztése a bőrtünetek gyors megjelenéséhez vezethet, a tünetek később krónikussá válhatnak. A tojás allergénje a tojásfehérjében van, de a sárgájának is van allergén aktivitása. Számos egyénben a tojásfehérje a tojássárgájával is keresztreakciót ad.

A táplálékallergia kezelése:

- a terhelésekkel igazolt diagnózis után diétát kell alkalmazni
- a diétának teljes értékűnek kell lennie
- a tejelvonás után gondoskodni kell a kalciumpótlásról
- csökkentett allergén aktivitású táplálék, fehérje fogyasztása javasolt.

E pár sor bevezető után - amit az allergiáról tudni kell - szeretnék egy csoportombéli kislány, Boglárka tej-, tojásallergiájáról írni.

Boglárka 1997. decembere óta jár a bölcsődénkbe. Beszoktatása után egy-két héttel derült ki, hogy valami probléma van nála. A kislány vakarta kezét, lábát, hasát. Ezeken a helyeken piros foltok voltak láthatók, amiket elvakart. Nem tudtuk, mi okozhatja, csak gondoltuk, hogy valamilyen allergia lehet. Az anyukával és a bölcsőde orvosával megbeszéltük, hogy egy allergia vizsgálatra kellene őt elvinni. Ahol aztán kiderült, hogy Boglárkának tej-, tojásallergiája van. A szülőket a bölcsőde orvosa tájékoztatta arról, hogy mi a teendő, a kislánytól meg kell vonni azokat az ételeket, amiket nagyon szeretett (tej, tojás, túró, vaj). Ezek helyettesítésére a Nutrilon Soya Plus nevű készítményt ajánlotta, ami tej helyett használható, adható önálló táplálékként vagy felhasználható gabonapelyhek, ill. más ételek elkészítéséhez alapanyagként. Bölcsődénk felvállalta ezt a problémát. Boglárkának külön főznek, ha az étrendben olyan étel szerepel, amiben tej, tojás, túró, vaj van. A főzelékében a tejet az említett készítménnyel helyettesítik.

Ezt a problémát megbeszélték vele otthon, Boglárka értelmes, okos kislány, megértette, hogy ez csak átmeneti probléma, ami idővel megoldódik. A társai kezdetben többször is rákérdeztek Boglárkára: „Te miért tejet iszol, miért kapsz teát? Miért nem eszel tojást? Csoporttársaival mi gondozónők megbeszéltük Boglárka problémáját, ami az étrendbeli dolgokra vonatkozik. Boglárka is megértette, hogy ő ugyanolyan értékű kisgyermek, mint társai, csak az étrendje kicsit más lesz, amit ha rendszeresen betartunk, nem lesz több kiütés, viszketés.

Azt hiszem a szülőknek, a gondozónőknek, a bölcsődének egyaránt köszönhető az, hogy Boglárka el tudta fogadni ezt a megkülönböztetést. Jól érzi magát, vidám, jókedvű és nagyon jó étvágyú kislány. Nem tolja félre a tányérját, hogy „Én ezt nem kérem!”. Nagyon tudatosult benne, hogy mit ehet és mi az, amit nem. Gyakran mondja is: „Én tejet nem ihatok, teát kérek!” Ugyanez vonatkozik, ha tojást, túró, joghurtot kapnak, Boglárka előre jelez a gondozónőknek.

Több szakkönyvet írhatnának ezekről az allergiás gyerekekről, melyekben fontos tanácsot adnak a szülőknek, hogyan lehet házilag aránylag nem túl drága ételeket elkészíteni a gyermekek számára. Jó példa erre Fodor Zsuzsanna: Liszt és tejcukor érzékenység című szakkönyve, amely tele van jó receptekkel, ötletekkel.

A magyar kereskedelembe is odafigyelnek már arra, hogy az élelmiszereken fel legyenek tüntetve az összetevők, de talán még nem elég részletesen, pedig ez a tájékoztatás nagyon fontos lenne az allergiás gyermekek szülei számára.

Bízom benne, hogy kellő elővigyázatossággal, odafigyeléssel az ételek megfelelő elkészítésével segíthetünk Boglárkának abban, hogy olyan ételeket ehessen, mint társai. Öröm mindenki számára, hogy a beszoktatás nehézsége mellett az allergiás problémája is megoldást nyert.

Magam részéről fontosnak tartom, hogy az ételallergiát ne betegségként kezeljük, hanem mint egy állapotot, melyet diétával tünetmentessé lehet tenni.

Velük szemben nekünk egészségeseknek kell megértőnek lennünk!

Mindig természetesen viselkedjünk, hiszen a megkülönböztettség érzése bántó. Nekünk arra kell törekedni, hogy diétájuk hasonló legyen, mint az egészséges gyermekek étele. Szeretnénk, ha az óvodák és iskolák is felvállalnák az ételallergiás gyerekek egész napos nevelését.

FEJLESZTŐ ESZKÖZÖK ÉS JÁTÉKOK EGY GYERMEKNÉL

Bereczky Ildikó

VI. sz. Bölcsőde

Nándika kilenc hónapra, 2290 grammal született.

A koponya ultrahang megállapította, hogy agyvérzése van, a liquor letisztult, de a helyén ciszta keletkezett.

Budapesten az idegsebészen megműtötték, beültették a Shuntöt. Azóta rendszeresen járnak kontrollra.

Nándika két évesen került a bölcsődénk speciális csoportjába. Felvételét a megyei gyermekgyógyász főorvos javasolta, aki Fejér megyében összefogja a mozgás-, értelmi-, és halmozottan sérült gyermekek gondozását, szakszerű ellátását (újszülött kortól kezdve hozzájárnak kontroll vizsgálatokra, végig kíséri fejlődésüket, javasolja a különböző intézményekbe, intézetekbe való elhelyezésüket).

Nándi mozgássérült, a bal oldala érintett. A csoportba kerüléskor a bal kezét nem használta, könyökben behajlította, ujjait ökölbe szorította. Bal kézzel csak nehezen tudott fogni, ill. akaratlagosan nem tudta használni. Fejét általában bal oldalon tartotta. Ülni csak támasztékkal tudott. Vezetve járt, lábujjhegyen. lábait térdben keresztezve. Kúszáskor jobb kézzel húzta magát, lábai mereven nyújtva voltak. Egy-két szót mondott (add ide, nem ez, szeret). Pohárból nem tudott inni, kanállal csak játszott. Étvágytalan volt, keveset evett. Pelenkás, bilire nem ült rá.

Székesfehérvár környékéről járnak be, ezért a szülők csak heti egy, esetleg két alkalommal szerették volna hozni. A beszoktatást is ennek megfelelően alakítottuk ki. Ez alatt volt elég időnk, hogy megismerkedjünk a gyermekkel, az anyukával és az egész családdal. Megismertük Nándi otthoni életét, szokásait, jelzéseit a családban elfoglalt helyét (két iskolás testvére van és a nagymama is velük lakik). Otthon a gyermek önállótlan, a család túl féltő, túl gondoskodó, kényeztető, nem követelő, ez pedig a gyermek optimális mozgásfejlődését akadályozza.

A szülők és a gyermek megismerkedtek a bölcsődével, a csoport munkájával, napirendjével. A beszoktatás problémamentes volt. Nándi nagyon örült minden alkalommal, ha jöhetett. Tetszetek a játékok, eszközök, hamar megbarátkozott a gyermekekkel és a felnőttekkel. Tiltakozás csak a játékos tornafeladatoknál volt, nem akarta csinálni a gyakorlatokat. Az anyuka nem tudta bevonni a közös tornába, tiltakozott - könny nélkül - sírt. Mikor már anyuka nélkül volt, Nándika egyre kevesebbet tiltakozott, örömmel végezte a feladatokat, mozgása napról napra javult (otthon hétvégén sem tudták vele elvégeztetni a gyakorlatokat, mert tiltakozott). Az anyuka újból eltöltött egy délelőttöt a csoportban, megnézte a kisfiát és csodálkozott, hogy itt már mennyi mindent tud.

Megbeszéltük, hogy otthon is próbáljanak hasonló követelményeket állítani Nándi elé, hagyják jobban önállósodni.

Az anyukával nagyon jó kapcsolatot alakítottunk ki, megismerte a munkánkat, megértette a célkitűzéseinket és elfogadta azt, hogy a gyermek fejlődéséhez otthon is mindent meg kell követelni tőle, amit a bölcsődében már teljesít. Ennek eredményeként, s mivel Nándinál rövid idő alatt sok pozitív változást vettünk észre, ezért már naponta hozzák a csoportba.

Nándika mozgássérült, ez akadályozza abban, hogy az életkorának megfelelő tevékenységet végezzen (játék, mozgás, önkiszolgálás, stb.). Célunk, hogy mozgását javítsuk, koordináljuk, ezáltal lehetősége lesz a tágabb környezet megismerésére, anyagok használatára, kapcsolatok kialakítására, önellátására. Célunk, hogy fejlődése megközelítse, minél előbb utolérje az életkorának megfelelőt. Ennek érdekében olyan eszközöket, játékokat használunk, amelyek ezeket elősegítik.

Speciális számoly:

A számolyra két oldalt műanyag karikát szereltettünk. Sokat segített Nándinak az ülés tanulásban. (Bal kéz erősítése, két kéz koordinálása, ujjal ráfogás tanítása, saját testének megfogása, egyensúly fejlesztés, lábfej helyes tartásának elősegítése, felüléssel szélesedett a látókör, tágabb környezet megismerésére adott lehetőséget.)

Nagylovagló szék:

Segít az állás tanulásnál, guggolásnál, felállásnál, kézzel ráfogásnál, lépés tanulásnál, járásnál.

Plüss állatok, autók, vonatok és egyéb játékok, ami csoportban található

Ezeket nagyon jól használjuk figyelemfelkeltésre, felismerésre, odanézésre, fejfelodaforduláshoz, kúszásnál célként használva (odakúszni-mászni), kézzel odanyúlásra, egész testtel játékhoz fordulásra, guruláshoz, hason körbeforduláshoz, tapintásra, ismeretszerzésre (anyagok különbözősége, forma, hőérzékelés, stb.)

A bal kézzel való fogás elősegítésére (ujjakat marokból kinyújtani, ráfogás, felemelés, megtartás) két kéz koord. segítése, szem és kéz koord. javítása, hangutánzás.

Labda:

Különböző formájúakat és nagyságúakat használunk.

Gimnasztik Ball:

Ráfektetve a gyereket, egyensúlyérzék fejlesztésre nagyon jó (hasonfekve, hanyatt fekve mozgatjuk a gyermeket, körbe, oldalra, előre, hátra), két kézzel ütögetni (két kéz-szem koord.) kéz erősítése ritmusérzék fejlesztése.

Tüskelabda:

A labda felületén lévő kis tüskék könnyítik a fogást. Két kézzel megfogni, felemelni, letenni, gurítani, dobni, rúgni (két kéz-szem-kéz koord., izom erősítés iránytanulás fel, le, előre, oldalt, stb.), ha legurult, kúszásra serkent, színek tanulása (kék, sárga, piros, stb.), együttjátás örömet adja (gyermek egymásnak vagy felnőttnek gurítják), testrészek tanulására is nagyon jó (a labdát a fejemre teszem, térdre, hasra, stb.)

Ping-pong labda:

Megfogás-elengedés, egyik kézről a másikba átvenni, az elgurult labdákat összeszedni, egyik kosárból a másikba áttenni, kosárból a duplós vödör tetejére átrakni, a mélyedésekbe (tapintás, kis tárgy fogása, kétkéz-szem koord., forma egyeztetés)

Dupló építő kocka:

A bal kéz mozgásának elősegítésére nagyon jól használjuk. A bal kéz a markológép, a szőnyegen ülőhelyzetből Nándi felmarkolja, felemeli és a vödörbe beleengedi. Jól lehet a kockákat egyik edényből a másikba átrakni, kiborítani, szétválogatni szín, fajta, forma szerint. Színeket lehet egyeztetni (egyik tálba csak pirosakat, a másikba kékeket, stb.) Az építő játékokat egymás mellé sorba és egymásra lehet tenni.

Műanyag szerszámok:

Háton fekve Nándi jobb kézzel kalapácsot fog, bal kézzel lapátot (ennek a szárát tudja jól megfogni), és a kalapáccsal ütügeti a lapátot (két kéz-szem, szem-kéz koord.). Hason fekve bal kézen támaszkodva jobb kéz kezében fűrészt fog és a kosarat fűrészele (bal kéz, hátizom erősítése, szem-kéz koord., fűrészelő mozdulat utánzása, hangutánzás).

Kosárból kiveszi és visszarakja a szerszámokat (kisebb, nagyobb tárgyak tapintása, fogása, kicsi-nagy fogalma, formák, anyagok különbözősége).

Felfüggeszthető játékok:

Felfüggesztettünk két fonalból készült madarat, egyik kicsi, másik nagy. Nándika háton fekve kérésre megfogja a kicsit vagy nagyot (jobb-kéz, két kéz). Megüti, elszáll a madár (szem-kéz, két kéz koord., szemmel követés, mozgó tárgy figyelése, kicsi-nagy tanulása).

Ezeket a gyakorlatokat, játékokat hason fekve is elvégzi.

Háton fekve lábbal kell elérnie és „elröptetni” a madarat - jobb, bal, két láb - (mozgó tárgy szemmel követése, szem-láb koord., lábizmok erősítése, lábemelés, térdhajlítás gyakorlása, jobb-bal tanulása).

Két kis papucsot készítettünk filcből, amit gumival függesztettünk fel. Az egyik papucsra virágot, a másikra létrát hímeztünk. Háton fekve kérésre Nándika felemelte a lábát - játékos lábmozgatás a feszes lábak emelését a gumi is elősegítette. A hímezett minták játékosabbá tették és a jobb-bal irány megtanulásánál hasznosak voltak (jó izomerősítő, segít a térd hajlításánál, nyújtásnál, az akaratlagos mozgás irányításánál, szemmel követésnél, odanézni, ránézni, iránytanulás fel-, le, előre, hátra, közel, távol, két láb koord., szem-láb koord.)

Bicikli, motor:

Nagyon kedves játéka Nándinak. Segít az ülés tanulásban, egyensúlyérzék fejlesztésében, kézzel ráfogni, megtartani, szem-kéz-láb koord. javításában, segíti az önálló helyváltoztatást - így a tágabb környezet megismerését is -, már hátrafelé tud menni a bicikkel, motorral.

Az itt felsorolt eszközöket, játékokat mindig énekkel, mondókéval együtt használjuk - a ritmusos mondóka a mozgásritmus fejlődését is segíti -, ami könnyíti a feladatok elvégzését, jobban rögzül a mozdulat a gyermekben, s a játék öröme is adja.

A beszoktatás ideje óta a következő előrehaladást tapasztaltam:

A bal kezét már nyújtja, kúszáskor-mászáskor nyújtott kezeire támaszkodik, ujjait nyújtja előre. Kúszáskor lábait is használja, térdeit oldalra felhúzza, fenekét emeli. Segítséggel négykéz-térde áll, a bordás falnál kapaszkodva feláll, leguggol. Vezetve lépeget, lábát emeli (akaratlagosan), sarkát teszi és kevésbé keresztez. A polchoz mászik, lepakolja és felrakja a játékokat. Válogat a játékok között, társainak adja és elveszi a játékot. Egyre többször két kézzel játszik. Az asztalnál megül, önállóan eszik, csak kis segítséget igényel. A kétfülű pohárból iszik, a kézráfogásnál kell még segíteni. Jó étvágyú, sokat eszik. A bilire ráül, néha eredménnyel. Kezét próbálja mosni és törölni. Mindig jókedvű, vidám, minden iránt érdeklődő.

Összegezve megállapítható, hogy Nándika állapota nagyon sokat javult az eltelt 4-5 hónapban, ami a fejlesztő foglalkozásoknak és a fejlesztő eszközöknek köszönhető. Sokat segített még, hogy Nándinak nagy akaratereje van, szeretne mindent csinálni, utánozza a többieket és bízik a vele foglalkozó felnőttekben.

Az egyéni és csoportos foglalkozásokon nagy örömmel vesz részt és teljesíti a kéréseket.

A fejlesztő játékok, eszközök összeállításánál mindig figyelembe vesszük a gyermek korát, fejlettségi szintjét, és azt, hogy mit szeretnénk elérni a következőkben.

Mindent egybevetve Nándika mozgás és szellemi fejlődésének prognózisa az eddigiek alapján a speciális csoportban igen kedvező.

A GYERMEKIRODALOM JELENTŐSÉGE A BÖLCSŐDÉS GYERMEK ÉLETÉBEN

**Ferencsik Józsefné
Módszertani Bölcsőde**

A vers, a mese a gyermekekkel való különös és játékos beszédkapcsolat egyik nagy lehetősége, a kicsinyek szellemi szükségleteinek kielégítése, a beszéd - tanulás - tanítás, szórakoztatás, kellemes időtöltés, együttes élmény.

A szocializáció folyamán a beszéd a gyermek környezetével való érintkezésének, önkifejezésének, gondolkodásának eszközévé válik. A beszéd által erősödik a gyermek biztonságérzete, növekszik tájékozottsága, gazdagodnak ismeretei.

A helyes szép beszéd mélyíti érzelmeit, fejleszti esztétikai érzékét, előkészíti őt az irodalmi élmények befogadására. Elengedhetetlenül fontos a gondozónők helyes, szép beszéde, annak érdekében is, hogy a szülők gyermekeik nevelésében partnerként, irányító, tanácsadó szakemberként ismerjék el őket. A gondozónő beszédének nemcsak nyelvhelyességi és stilisztikai, hanem pedagógiai-pszichológiai aspektusai vannak. Ezek híven tükrözik a gondozónő nevelői attitűdjét, döntő módon meghatározzák a gondozónő és a gyermek kapcsolatát. Abból, ahogyan a gondozónő a gyermekhez beszél, ahogyan vele beszélget, kiderül, hogy mennyire fogadja el őt.

A beszélni tanuló gyermekritmusok, dallamok, hangzóviszonyok szerint spontán, játékos módon szerkeszti a nyelvet. A maga elemi fokán alkotónak mutatkozik a beszélt nyelvben, próbálgat, új formákat hoz létre, halandzsázik.

Ehhez a spontán tevékenységhez igen közel állnak a népi mondókák, dúdoló, csiklandozó, tapsoltató és más játékok. Ezek adják a kisgyermek első olyan érzéki élményeit, melyek a nyelven át a másik emberhez kötődnek, és őt magát is tevékenységre serkentik.

Az irodalmi nevelés a legszorosabban összefonódik az anyanyelvi neveléssel, a zenével, az énekkel, a mozgásos játékokkal.

A bölcsődés korú gyermek életkorának megfelelő irodalmi műfaj: a mondóka, a vers és a mese.

A mesélés, verselés, képeskönyv nézegetése nagy hatással van a kisgyermek értelmi (ezen belül beszéd, gondolkodás, emlékezet, a képzelet), érzelmi és szociális fejlődésére. A mesélés és a verselés élmény a kisgyermek számára.

Ennek a korosztálynak elsősorban a beszélő, mesélő, cselekvő ember érdekes, aki az anyanyelv szavaival, dallamával, észjárásával közvetít valami elképzelhetően igazat a világról, az ember helyéről, indulatairól, erkölcsi viszonyairól.

A gyermekirodalom elősegíti a gyermek erkölcsi, esztétikai nyelvi nevelését, bővíti ismereteit, a világról megfelelő képet ad.

A versre, mesére, elbeszélésre figyelő gyermek beleéli magát a hallottakba, átéli azok hangulatát, azonosul a hőssel. Éppen ezért nem mindegy, hogy miről hall, hogyan és milyen irányba kívánjuk befolyásolni a fejlődését.

A mesének tartalma, a versnek ritmusa, zeneisége, a képeskönyvnek mind a tartalma, mind az esztétikuma az élmény elsődleges forrása.

A gyermek olyan tapasztalatokra, ismeretekre tesz szert, amelyeknek megszerzésére más helyzetekben nincs lehetősége.

Az irodalmi-esztétikai élmények gyökere a csecsemőkorba nyúlik vissza, az anya ringatással kísért énekelésig, mondókázásig. Már az ölbéli csecsemőnek is mond rövid, pár soros mondókát, s dúdol altatót az anyja.

A mondókára jellemző ritmikusság, rövidség, az alliterációk és a végrímek gazdagsága. A mondóka játékosságát a halandzsza szavak, hangutánzók fokozzák. (Pl. Antanténusz, Áspis, Kerekes...).

A bölcsődés korosztálynak az egyszemélyes dalok és mondókák mondhatók (ujjkiolvasó, lovagoltató, táncoltató). A felnőtt juttatja el a gyermekhez a művészi alkotást, a szép dalt, verset, mesét, képet.

Egyéves kor táján kezd érdeklődni a képeskönyv-nézegetés, mesélés iránt. A gyermek legkisebb korától kezdve tudja azt is, hogy a könyveket nézegetni lehet, és igen korán megtanulja azt is, hogy nemcsak a képeket lehet nézni bennük, hanem olvasással is meg lehet fejteni azt, ami a lapjaira van nyomtatva.

A képen látottak örömet jelentenek a gyermekek számára, elsősorban a ráismerés örömét éli át egy-egy ismert tárgy láttán. Majd a képen látottak neve iránt érdeklődéstől a kitalált történeteken keresztül vezet az út az „igazi” meséhez. A mesében minden megvalósulhat - a legkisebb, aki mindig a legjobb - győzedelmeskedik. Az állandó nyelvi fordulatok megkönnyítik a figyelmet, amellet előre jelzik, hogy mi fog következni. A főhőssel való azonosulás révén fejlődik a gyermek empátiája. A mesék kitalálásra buzdítanak, a jó elnyeri méltó jutalmát - optimizmusra nevel. Az emberi kapcsolatok a mindennapi élet jelenségei között egyre jobban eligazodó kisgyermek valószínűleg egyre nyitottabb, egyre derűlátóbb személyiséggé válik.

A mesék közül az állatmesék állnak közel ehhez a korosztályhoz. Ezekben a mesékben az állatok az emberekhez hasonló módon gondolkodnak, cselekednek, természetesen mozognak ebben a világban, a viselkedésükben - ellentétben a tündérmesékkal - semmi természetfeletti nincs.

A mesehallgatás során a gyermek megtanulja a folyamatos, összefüggő beszéd megértését, elsajátítja az elbeszélések megfogalmazásához szükséges nyelvi struktúrákat és relációkat. A vers pedig érdekes, ritmikus hangzása, a mozgásélménnyel összekapcsolódó hangulat, érzelm miatt vonzó.

A gyermekek számára éppen olyan jó játék, mint a papírgyűjtés, babaetetés, stb. Hiszen a szavak ritmizálása, rímeltetése a játékszer. A népi gyermekversek őszinték és csiszoltak, gyermek közeleiek, az anyai gyengédség és őszinte gyermekszerepet fűti őket. A népköltészet tiszta, erős irodalmi alapot ad a gyermekeknek, bevezeti népünk gondolkodásmódjába, hagyományrendszerébe.

Gazdagodik a látásmódja, megtanulja önmagát az embereket és a világot megismerni. A kisgyermek érzelmi lény, érzelmein keresztül látja a világot, érzelmein keresztül lehet rá hatni.

A gyermekek a népi mondókák, versek, mesék mellett azokat a történeteket, elbeszéléseket is szeretik, amelyek róluk szólnak a mindennapi eseményeket, élményeket fogalmazzák meg. Fontos, hogy a gondozónők megfelelő irodalmi anyaggal rendelkezzenek (vers, mese, mondóka), melyből a gyermekek igénye, fejlettsége szerint válogatni, adott szituációkhoz (rajzolás, gyurma, főzőcske, stb.) kapcsolni tudnak.

Felvetődött bennem a kérdés, hogy a bölcsődékben dolgozó gondozónők számára mit jelent az irodalmi nevelés. Ehhez nyolc pontból álló kérdőívet állítottam össze. A kitöltésben mindenki részt vett (12 fő). A gondozónők egymástól függetlenül, egymást nem befolyásolva választottak.

A kérdések a következők:

- Véleményed szerint fontos-e a bölcsődei csoportban az irodalmi nevelés?
Igen. Nem. Miért?
- Hogyan valósítod meg?
- Milyen eszközöket használsz?
- Véleményed szerint mit szeretnek ezek közül a gyerekek jobban?
- Mi a véleményed arról, hogy a családoknál a könyv milyen szerepet játszik a nevelésben?
- Milyen képeskönyveket szeretsz - van-e kedvenc gyermekversed, meséd?
- Mi a legújabb könyv (verses-mesés), amit megismertél?
- Van-e ötleted mivel gazdagíthatnád munkádat ezen a téren?

A válaszok feldolgozásával a következő információkhoz jutottam:

A feltett kérdésekre mindenki válaszolt, de egy-egy esetben nem volt teljes a kitöltés. A gondozónők pozitívan állnak az irodalmi neveléshez, fontosnak tartják, elsődleges szerepét a beszédfejlődésben, ismeretnyújtásban, szókincsgyarapításban látják. Néhányan ezen túlmenően az értelmi nevelés más területét, így a gondolkodást, emlékezetet, valamint esztétikai nevelést is kiemelték. A gyakorlati munkájukban a mesélést, verselést, képekről való beszélgetést alkalmazzák leginkább. Segítségként szívesen használják a meséskönyvet, a meseillusztrációt tapadótáblával. A mesét általában eredeti formájában mondják, ritkán szerepel a gondozónő által kitalált és előadott forma. A gondozónők fele ezen túlmenően a bábbal való játékot is fontosnak tartja. A bábbal sokkal könnyebb a kapcsolatteremtés, amikor a báb beszél, eltűnik a felnőtt. Legfőbb vonzereje a mozgás, mely tulajdonképpen játék is. Egy-egy gondozónő kiemelte, hogy szívesen mond verset, mondókat rajzoláshoz, gyurmázáshoz kapcsolva. A gyermekek körében legkedveltebb az illusztrációval kísért vers, és mesecímeket nem említették. A fiatalabb (1,5-2 év) korosztálynál a ritmikus mozgással kísért mondókák szerepelnek (Fújja a szél a fákat).

A családdal kapcsolatos kérdésnél eltérőek voltak a vélemények. A családban gyakran a nagyobb korcsoport számára ajánlott könyveket vásárolják, de azért a bölcsődés korosztály könyvei is megtalálhatók. A mesélés nem élő, helyette a tévzés, videózás kerül előtérbe. Tudjuk, hogy a tévzés, videózás hátrányosan befolyásolhatja a szociális és a kommunikatív képességek fejlődését, ami nehézséget okozhat a személyiségfejlődés sok-sok területén. Otthon jóval kevesebb az éneklés, mondókázás.

A következő kérdésre három gondozó jelölte meg a kedvenc gyermekversét-meséjét - így: Weöres Sándor: Bóbita; Petőfi Sándor: Anyám tyúkjá; Móricz Zsigmond: Iciri-piciri, Három pillangó, A kismalac és a farkasok című művek voltak felsorolva. A többiek általánosságban fogalmazták meg, hogy azokat a műveket szeretik, amelyek a gyermek számára is figyelemfelkeltők.

A képeskönyvek közül a szép, ízléses könyveket szeretik, melyben rövid vers, mondóka van a képhez kapcsolva. Itt a Füzesi Zsuzsa: Mondókáskönyv című könyv szerepelt, egy esetben a Hóc, hóc, katona.

Van olyan gondozónő is, akinek nincs kedvenc verse, meséje, vajon akkor ő hogyan tudja az irodalmi értékeket közvetíteni és megszerettetni.

Az új ismereteket nyújtó könyvek elsősorban a bölcsődében lévő - verses - meséskönyvek. (Füzesi Zsuzsa: Mondókáskönyv), ezt hét gondozónő írta, és öten nem válaszoltak.

Az utolsóként feltett kérdésben is hasonló a válaszok aránya, az ígért válaszolók azt fogalmazták meg, hogy szeretnék több verset, mesét megismerni, valamint elméleti tudásukat is szeretnék bővíteni. Fontosnak tartják a szemléltető eszközök, bábok készítését, mellyel élményszerűbbé, kellemesebbé tehetnék a gyermekekkel való együttlétet.

Úgy gondolom, hogy ezeket a jelzéseket nem lehet figyelmen kívül hagyni, hiszen nagy jelentőséget tulajdonítanak munkájukban a gyerekirodalom kérdésének, ezért házi, esetleg gondozónői továbbképzések keretei között is helyet kell adnunk a nevelés ezen területének.

A felhasznált irodalom:

Dr. Nyitrai Ágnes pedagógus: A mese, a vers és a képeskönyv nézegetés szerepe a bölcsődés gyermekek életében (Bominfo)

JÁTÉK A BÖLCSÖDÉBEN

Vári Jánosné - Burján Béláné

Megfigyelésem színtere a székesfehérvári VII. sz. Bölcsőde 8-as számú csoportja.

A csoport létszáma: 16 fő, nem szerinti megoszlása: 7 fő fiú, 9 fő lány.

Csoportom legfiatalabbja: 17 hónapos, legidősebbje: 37 hónapos.

A felmenő rendszert megvalósítva lehetőségem volt arra, hogy fejlődésüket csecsemő csoporttól folyamatában lássam. Az elmúlt időszak alatt olyan érzelmi kötődés jött létre közöttünk, amelyet a játéktevékenység során nagyon jól fel tudok használni. Munkánkat a kölcsönös bizalomra igyekeztem építeni, hogy érezzék, nem kényszerítem mindenáron rájuk akaratomat.

Megismertem gyermekeim igényét, vérmérsékletét, társaikhoz való viszonyát, fejlettségi szintjét és nem utolsósorban családi körülményeit, a családban betöltött helyét.

Csoportom korát figyelembe véve, az év folyamán az építő, konstruáló és szerepjátékokat helyeztem előtérbe. Hisz ahhoz, hogy valamit létrehozzon, hogy gyöngyből lánc legyen, kombinálnia, dolgoznia kell.

A gyermek fontos tevékenységi formája a játék, melyben kielégíti mozgás és cselekvés igényét, kifejezi érzelmeit, gazdagítja ismereteit. Megtanul figyelni, komolyan tevékenykedni. Miközben épít, megtanulja előre elképzelni azt, amit létre akar hozni, megismeri a nehézségek, akadályok leküzdésének örömét.

A szerepjátékok alkalmasak belső feszültségek feloldására, fejlesztik a gyermekek fantáziáját, a játék során lehetőségük nyílik a felnőttek cselekedetének utánzására, gyakorlására.

Ezért fontos, hogy a gondozónő a nap minden percében lehetőséget biztosítson számukra az önfelelt játékhoz.

Már a csoportszoba elrendezésében, a játékok elhelyezésében és a játékeszközök kiválasztásában is meg kell nyilvánulnia ennek a felelősségnek. Tudatosan készültem arra, hogy az elkövetkezendő hetekben milyen ismeretet kívánok nyújtani, milyen játékot használnak szívesen a gyermekek.

Ilyen megfontolásból készítettem a polcokra és tálakba a játékokat.

Az alapjátékok közül a baba, a maci, a játszókendő állandóan előtérben van, amelyet csoportom tagjai folyamatosan felhasználnak szerepjátékuk során is.

Ezenkívül a képeskönyvek, labdák, különböző méretű és anyagú kockák, építőjátékok, melyekre szeretném felhívni a gyermekek figyelmét. Ezekből a játékokból bőséges mennyiség áll a gyermekek rendelkezésére, amely lehetőséget nyújt fantáziaviláguk, alkotó kedvük kibontakoztatásához.

Csoportom egyik tagja mágnes-mozaikokból tulipánt és napocsát készített. Az ötletet számára az adta, hogy előtte a tavaszcikról beszélgettünk.

Elmondtam nekik, hogy hamarosan nyílnak a virágok, a hóvirág, tulipán, majd a napocska hívogatójára elénekeltük a „Süss fel nap” című éneket.

Másik alkalommal csoportom öt tagja pötyi mozaikkal tevékenykedett, amikor Fruzsika elkezdte a „Bokor alatt kis fészek” című versikét - a vers hallatán a mozaikkal játszó öt gyermek közül három szín szerint kezdte csoportosítani a gombákat. Az előttük lévő kis tálkából gondosan szétválogatták és a táblára helyezték. Én mindezt a háttérből figyeltem, amikor Tónika hozzám szaladt és közölte velem, hogy neki sárga tojást hozott a nyuszi.

Valóban a táblára csak sárga színű gomba volt felrakva.

Csoportomban nagyon kedvelt és igényelt a sóból és lisztből készült gyurma. Az anyag formázása szinte minden gyermek figyelmét huzamos ideig leköti.

Készítenek belőle kiflit, palacsintát, gombócot, utána etetik a babákat.

Az eltelt időszak alatt sokat fejlődött, finomodott, rendezettebb lett a kézmozgásuk.

A csoport élettani sajátosságaiból adódóan nagyon kedveltek a szerepjátékok. A környezetükben történt eseményeket megfigyelik, leutánozzák. A babák, macik kiegészítő kellékei egyszerűek, könnyen kezelhetőek. Már nemcsak vetkőztetnek, hanem szívesen öltöztetnek is. Sétálni viszik, fésülik, vizsgálják kedvenceiket. Olyan aprólékos gondnal, szeretettel veszik körül a kiválasztott babát, ahogy őket otthon.

Persze az ellenkezőjére is akad példa, hogy az elszenvedett sérelmet a játéktárgynak adják vissza. Amennyiben a játék épségét nem veszélyeztetik, nem akadályozom őket cselekvésükben.

Megpróbálom megérteni a gyermek belső indítékát, egy-egy kedves szóval, egy vidám dallal, vagy mondókéval igyekszem feszültségét feloldani.

Hogy mit játszhatnak egy játékkal, sohasem szabom meg számukra, hiszen már mindent tudnak utánózni, és azzal, hogy korlátot szabnék arra, hogy mit, minek használjon, akadályoznám abban, hogy vágyai, mozgásigénye kifejeződjön a játékában.

Legfeljebb arra hívom fel a figyelmét, hogy egy-egy tárggyal, játékszerrel mit nem szabad játszani, pl. a kockával, a főzőedénnyel ne üsse társa fejét. A gyermekek játékuk során megtanulnak egy-egy viselkedési szabályt, rájönnek arra, hogy milyen játék veszélyezteteti társaikat. A játékokat elérhető magasságban helyeztem el, így önmaguk dönthetik el, hogy mivel játszanak szívesen, a választás lehetősége ösztönző számukra. De ösztönző lehet egy biztató tekintet, kedves szó is. Pl.: „Ügyesen feladtad a baba ruháját.”, „Jaj, de szép magas tornyot építettél!”

Ezzel mindenképpen támogatom, erősítem a gyermek játékkedvét.

Szandra egy alkalommal megállt előttem: „Gyere szállj be az autómba, megyünk a nagyihoz!”

„Nagyszerű - mondtam neki - milyen jó lesz utazni”, és leültem az általa autónak kinevezett székre.

Nagyon boldog volt, hogy hajlandó voltam az együttjátszásra, megerősítettem abban, amit tett.

Egy hétfői napon Tomi nagyon szertelenül viselkedett, rohángált, zavarta társai játékát.

Felajánlottam, hogy labdázunk együtt. A felkínált lehetőséget elfogadta, hamarosan megnyugodott és elkezdett fakockából garázst építeni.

A közös játékok során igyekszem a háttérben maradni még akkor is, ha én kezdeményeztem is valamilyen játékot. Éreztetem, hogy a felkínált játékba senki sem köteles bekapcsolódni. Ez önkéntes, nem kívánom meg, hogy bárki elfogadja javaslatomat, tiszteletben tartom játékát, elképzelését.

Megfigyelem, mivel játszanak szívesen, azokat a játékokat teszem a polcokra előre, így módot adok a játékokban rejlő lehetőségek kiaknázására. Mivel csoportomban különböző fejlettségi fokon lévő gyermekek vannak együtt, ezért különböző nehézségi fokú, de hasonló tevékenységre lehetőséget adó játékokat igyekszem biztosítani, pl.: különböző nagyságú gyöngyöket.

Csoportomban kezdettől fogva tudatosan törekszem arra, hogy a gyermekekben kialakítsam azt a szokást, hogy melyik játékkal, hol játszanak, pl.: gyöngyöt fűzni, gyurmázni, rajzolni csak asztalnál, kockából építeni, mesekönyvet nézni pedig a szőnyegen is lehet. Ma már ezt a szabályt kivétel nélkül minden gyermek elfogadja.

A nap folyamán játék közben alkalmat keresek az éneklésre. Nagyon szívesen hallgatják és egyre gyakrabban és többen kapcsolódnak be az egyszerű énekek, ritmikus mondókák eljátszásába.

A képeskönyvek elhelyezésénél is arra törekedtem, hogy minden gyermek számára elérhető magasságban legyenek és ők maguk dönthessék el, hogy melyiket válasszák, és a számukra érdekeset többször is megnézhessék.

Nagyon szeretik, ha róluk, a velük történt dolgokról mesélünk.

A gyermekek többsége megszokta, hogy a könyveket nem gyűrjük, nem tépjük, amit hosszas meggyőzés, magyarázat során értünk el.

A mesék, versek, mondókák, kis dalok szinte az egész nap folyamán, a különböző építő, alkotó játékok alatt is átszövik, derűssé teszik csoportom hangulatát.

A fiúk szerepjátékában közkedvelt a kormánykerék. Kimeríthetetlen játéklehetőséget jelent számukra, (mentőők, kamionosok). Ismereteit ki-ki a neki leginkább élményt nyújtó módon használja fel.

A gyermekcsoport játéka a gondozónő részéről nagy odafigyelést követel, ismernie kell csoportja minden tagjának igényeit, fejlettségi szintjét, érzelmi világát. De gyermekeink kiegyensúlyozottsága, nyugodt, derűs játéka, a játékban szerzett ismeretek és élmények, önállósodásuk fejlődése, munkánk eredményességén múlik.

JÁTSZÓCSOPORT ÉS GYERMEKFELÜGYELET GYAKORLATA BÖLCSŐDÉNKBEN

Vargáné Keresztes Valéria
Módszertani Bölcsőde

A bölcsődék nyitott intézménnyé válása és a kisgyermekes családoknak nyújtandó minél szélesebb körű segítségnyújtás szándéka vezetett ahhoz, hogy bölcsődénkben bevezettük a délutáni gyermekfelügyeletet.

A családok részéről már régebben megfogalmazódott az az igény, hogy gyermekeik kötetlen formában ismerkedhessenek a közösségi élettel, tapasztalatokat szerezhessenek a társkapcsolatok kialakításában vagy esetenként ha az anyának elfoglaltsága akad - és a családon belül nem megoldható - a gondozásban és a nevelésben jártas szakemberre bízassák gyermekük felügyeletét. Voltak olyanok is, akik a mindennapos egyhangúságból és a bezártságból szerettek volna kilépni, vagy hasonló helyzetben lévő társaikkal szeretnék volna megbeszélni problémáikat, esetleg a gondozónőktől vártak tanácsot vagy megerősítést a gyermekneveléssel, gondozással kapcsolatban.

A délutáni gyermekfelügyelet 1993-ban kezdett működni, az első évben heti két alkalommal 16 órától 19 óráig, és kezdettől fogva nagy érdeklődésnek örvendett. Voltak akik rendszeresen jártak, mások csak esetenként látogatták. A védőnők és gyermekorvosok is ajánlották az anyukáknak a játszócsoportot, de a legtöbben azok voltak, akik az ismerőseiktől, barátaiktól hallottak a lehetőségről.

A gyermekfelügyelet 1996-ig a bölcsőde továbbképző részlegének egyik helyiségében működött, ekkor ezt a részleget a bölcsődének át kellett adnia más célra, de mivel az igény változatlanul nagy volt a szolgáltatás iránt, csak úgy lehetett a működést biztosítani, hogy az egyik bölcsődei csoportba - ahová emiatt kevesebb (8 fő) kisgyermek került felvételre - fogadtuk a játszócsoportosokat.

Én, mint gondozónő már második éve dolgozom ebben a formában működő nyitott csoportban. Az itt szerzett tapasztalataimat szeretném megosztani Önökkel.

El kell mondanom, hogy az első időben több olyan problémával találtuk szembe magunkat gondozónő társaimmal, amelyeknek megoldásához rengeteg türelemre, találékonyságra és együttérző-képességre volt szükség. Ezen kívül kettőnk között még szorosabb összehangra.

Ekkor a nyitott csoportba a hét minden napján, 8:30-tól 16:30-ig fogadtuk a felügyeletre vagy a játszócsoportba érkezőket.

A legtöbb problémával 1996. szeptember és október hónapjában kerültünk szembe. Ekkor zajlott a bölcsődések beszoktatása és ugyanekkor előfordult, hogy 7-8 játszós is volt a csoportban, legtöbbjük az édesanyjával.

A játszósok ugyan többnyire csak délelőtt, játékidőben 1-2 órára maradtak, de ilyenkor bizony szűknek bizonyult a csoportszoba. Ha pedig az udvaron töltöttük a délelőttöt, ezzel bizonyos fókig még a szomszéd csoport életére is zavaróan hatott a játszós anyukák jelenléte.

A bölcsődéseknek főleg azt volt nehéz megmagyarázni, hogy az ő anyukájuk miért megy el, amikor a másik (játszós) kisgyermekkel ott van az anyukája. Több játszós anya ugyanis ragaszkodott hozzá, hogy gyermekével maradjon.

A legzavaróbb az volt, hogy néhányan közülük kötelességnek érezték, hogy segítsék a gondozónők munkáját, akár a bölcsődések gondozását is vállalták volna vagy kötelességüknek érezték, hogy a sírdogáló, szomorkodó bölcsődéseket megvigasztalják. Mások éppen ellenkezőleg, szinte tudomást sem véve környezetükről, élénk beszélgetést folytattak egy másik anyukával, természetesen gondolva, hogy mi gondozónők felügyelünk a gyermekükre. Ugyanakkor láthatóan zokon vették, ha valamilyen szabályra felhívtuk a gyermekük figyelmét vagy egy konfliktus helyzetben a társak védelmében közbeavatkoztunk.

Eleinte próbáltuk ezeket a helyzeteket a legjobb belátásunk szerint megoldani, de egy idő után be kellett látnunk, hogy ki kell alakítanunk olyan szabályokat a bölcsődés gyermekek érdekében, amelyek azt szolgálják, hogy a játszócsoport ne csak zavaró tényező legyen a csoport életében. Ennek érdekében megbeszéltük a játszós anyukákkal, hogy ha ragaszkodnak ahhoz, hogy végig a gyermekükkel maradjanak, ez esetben figyelmük nagy részét nekik szenteljék, mert a bölcsődések vigasztalása és gondozása a mi feladatunk. Ugyanakkor az a játszós kisgyermek akinek az édesanyja nincs jelen, tőlünk ugyanazt a bánásmódot kapja meg, mint a bölcsődések.

Megkértük őket arra is, hogy ha csak az volt a céljuk, hogy gyermeküket játszani hozzák, akkor legkésőbb 11:15-ig maradjanak, hogy a bölcsődéseknek biztosítani tudjuk a zavartalan ebédelést és a délutáni alvást.

A játszós anyukák megértették, hogy miért kérjük tőlük ezeket a dolgokat és igyekeztek is betartani, ezzel pedig nagyon sokat segítettek nekünk.

A szolgáltatást igénybevevő anyukákkal sikerült jó kapcsolatot kialakítanunk. Őszintén elmondták az esetleges problémáikat, szívesen fogadták, sőt kérték tanácsainkat az étkezéssel, alvással, szobatisztasággal, esetleg a dacossággal kapcsolatban. Sokszor nem is a szóbeli tanács segített nekik, hanem az, hogy megfigyelhették, hogy mi gondozónők hogyan próbáljuk megoldani a gyermekekkel kapcsolatos problémákat, vagy a társaskapcsolatokban felmerülő konfliktusokat. Éppen ezért azt is elmondták, hogy sokkal jobban örülnek a nyitottcsoportos megoldásnak, mint amikor még a játszócsoport külön helyiségben működött. A beszélgetések során kiderült, hogy többségük azért hozta el hozzánk a gyermekét, mert úgy látta, hogy szüksége van a vele egykorúak társaságára, vagy úgy gondolta, hogy unatkozik, nem találja fel magát, főleg akinek nem volt testvére és ettől várt változatosságot. Mások azt remélték, hogy rosszevő gyermekük nálunk kedvet kap a társaktól az evéshez, esetleg a szobatisztaság gyorsabb kialakulását remélték a másik kisgyermek példáján.

Mint már említettem a játszós anyukáknak tetszett a nyitottcsoport megoldás, velük ellentétben a bölcsődések szülei tele voltak aggályokkal és az első hetekben ezt gyakran a tudomásunkra is hozták. Így amellet, hogy természetesen mindent elkövettünk, hogy a gyermekek adaptációját megkönnyítsük, emellet a szülők bizalmának elnyerése és ellenérzéseik megszüntetése is nagy odafigyelést igényelt. Úgy érzem erőfeszítéseink nem voltak hiábavalóak, erről egy novemberi szülőcsoportos beszélgetés győzött meg. Ekkor többen is elmondták, hogy aggodalmaik végül is alaptalannak bizonyultak. A gyermekeik sokkal jobban alkalmazkodtak az új helyzethez, mint gondolták. Örömmel jönnek a bölcsődébe, jól érzik magukat, felszabadultak, jókedvűek. Úgy látjuk, hogy a gondozónőkkel nagyon jó, és a társaikkal is szépen alakulnak kapcsolataik, az idegenek jelenléte sem zavarja őket a csoportban. Sőt az egyik anyuka elmesélte, hogy a kislánya, aki eddig még az ismerősöknek sem volt hajlandó köszönni, sőt inkább elbújt az ő háta mögé. Mióta bölcsődébe jár, még az idegeneknek is hangosan köszön és a minap beszédbe elegyedett egy bácsival a buszon.

A szülők bizalmának elnyerését az is segítette, hogy kértük őket, hogy nyíltan beszéljenek a kétségeikről, ugyanakkor bölcsődénk sajátos helyzetéből adódóan biztosítani tudtuk, hogy a nap bármely szakában megfigyelhessék gyermekeik és saját szemükkel győződhesse meg, hogy mit csinálnak napközben és hogy érzik magukat.

Tapasztalatom szerint azok a gyermekek, akiknek az édesanyja vállalta az anyás beszoktatást és együttműködően végig is csinálta, azok a gyermekek könnyebben alkalmazkodtak az új körülményekhez.

Az első évben egy kislány volt csak akinek az anyukája nem tudta vállalni a beszoktatást, mert munkába kellett állnia. Ez a kislány az első néhány hétben sokat sírdogált és szinte el sem mozdult az ölemből vagy a közelemből, amíg a játszós anyukák jelen voltak. Kicsit hosszabb időt vett igénybe, amíg sikerült alkalmazkodnia ehhez a körülményhez.

Néhányan a bölcsődések szülei közül azért aggódtak, hogy gyermekeik nagyobb fertőzés-veszélynek lesznek kitéve, mivel a játszósoktól nem kérünk orvosi igazolást.

Mi azt tapasztaltuk, hogy a játszós anyukák kínosan ügyeltek arra, hogy gyermeküket még a legenyhébb náthával se hozzák közösségbe. A nyitott csoportban semmivel sem tapasztaltunk gyakoribb légúti megbetegedést, mint más csoportokban.

A napközbeni gyermekfelügyeletet ugyan kevesebben igényelték, mint a játszócsoportos szolgáltatást, de azok akik egyszer kipróbálták, a későbbiekben rendszeres látogatóink lettek. Két kislányt pedig még az év folyamán beírtak a bölcsődés csoportba, néhányan pedig a következő évtől kérték gyermekük felvételét.

A felügyeletre többnyire azok az anyák tartottak igényt, akiknek valami elintéznivalójuk volt, ahova nem vihatték magukkal a kisgyereket. Esetleg egy nagytakarítást vagy bevásárlást akartak nyugodtan elintézni, mások átképzésre vagy nyelvtanfolyamra jártak, s ez alatt szerették volna biztos kezekben tudni gyermeküket.

Sok családnak csak ez a lehetősége volt, hiszen a nagyszülők vagy távol laktak, vagy még aktívan dolgoznak és nem tudták elvállalni az unoka felügyeletét.

A felügyeletet igénylő anyákat az első találkozáskor megkértük arra, hogy ha csak valami halaszthatatlan elintéznivalójuk nincs, akkor segítsék gyermeküket abban, hogy a bölcsődei beszoktatáshoz hasonló folyamaton mehessenek keresztül. A többségük ezt természetesnek is tartotta, sőt örültek, hogy erre lehetőségük nyílt, hiszen ők is nyugodtabban hagyták rájuk gyermeküket, ha nem sírva kellett itt hagyni őket. Természetesen azért voltak olyanok, akiknek halaszthatatlan dolguk nem volt és nem találtak más lehetőséget gyermekük elhelyezésére. Ezek a gyermekek többet sírtak, hiszen számukra teljesen idegen környezetbe kerültek, ismeretlenek voltak a gondozónők és a társaik is.

Ilyenkor mi gondozónők úgy próbáltuk megosztani a feladatainkat, hogy az egyikőnk intenzívebben tudjon ezekkel a gyerekekkel foglalkozni, hiszen ők sokkal több törődést, vigasztalást igényeltek. Legtöbbjüket ölebe véve hosszabb-rövidebb idő után sikerült megvigasztalni, de volt olyan is, aki elzárkózott minden ez irányba tett kísérletünk elől.

Őnáluk sokszor az vezetett eredményre, ha hagytuk őket félrevonulni, a cumijukkal vagy más otthonról hozott dolgokkal vigasztalódni. Ilyenkor figyeltünk arra, hogy társaik ne zavarják őket. Miután megvigasztalódtak, odajöttek hozzánk vagy társaikkal próbáltak kapcsolatot teremteni.

A bölcsődések bár eleinte tartózkodóan viselkedtek velük, gyakran a közeledésüket is visszatartották, idővel azokat akik rendszeresen jártak hozzánk befogadták maguk közé. Ha valamilyen okból hosszabb-rövidebb ideig nem jöttek, érdeklődtek hollétük felől.

Az első év tapasztalatain okulva, a második évben már sokkal nyugodtabb légkörben zajlott a nyitott csoport élete. Sikerült azokat a nehézségeket kiküszöbölni, amelyek az első évben felmerültek, annak ellenére, hogy a bölcsődei igények megnövekedése miatt a nyitott csoportba is 13 kisgyermeket vettünk fel, és e mellett átlagosan napi 2-3 játszósunk is van.

Szeretném elmondani, hogy minden nehézség ellenére szívesen végzem ezt a színes, változatos gondozónői munkát.

LEGFÉLTETTEBB KINCSÜNK ÉS FELMERÜLŐ PROBLÉMÁINK

**Miskei Tiborné
V. sz. Bölcsőde**

Egy kisgyermek születése mindig nagy esemény a család, a környezete számára, gyökeres változást hoz életünkben: meg kell tanulni együtt élni. Új örömök, újabb felmerülő gondok, problémák forrása is.

Már az első napokban, hetekben megkezdődik az együttműködés az újszülött és a környezete között. E kis emberke sok figyelmet, törődést, gondoskodást igényel. Nem csak mi figyeljük, neveljük őt, hanem ő is figyel cselekvéseinket, mozdulatainkat.

Nap mint nap találkozunk a kisgyermeket nevelő családok örömeivel, gondjaival. Modern világunkban a mindennapok teendői közben a gyermekekről való gondoskodásra szűken marad idő, sajnos egyre ritkább az egymásra figyelésen alapuló kapcsolat, amelyben kiegyensúlyozottan nőhet fel egy kis emberke, aki érezne a feléje áradó, számára nélkülözhetetlen szeretetet.

Együtt éljük át velük az első szavak, az első léptek örömeit. De együtt éljük át velük azt az érzést, amikor fáj valamilyük vagy betegek, nyugtók.

Aggódunk értük, amikor úgy látjuk nem evett eleget, keveset aludt, fáradt stb. A csecsemő, a kisgyermek etetése, itatása bonyolult együttműködést kíván, mert egyetlen kisgyermek sem születik rossz evőnek, általában a felnőttek teszik rossz evővé elsősorban azzal, hogy miközben etetik, nem igazodnak az ő igényükhöz, milyen ételt fogyaszt szívesen? Kíván-e még enni vagy jóllakott? Mindig a mozdulataihoz igazodva kell kínálni az ételt, egy falattal sem többet, mint amit szívesen fogyaszt. Meg kell tapasztalnia, hogy ha nem eszik éhes lesz, éhségét csak evéssel tudja csillapítani.

Az egészséges kisgyermek mozgásfejlődéséhez szükséges, hogy szabadon tudjon mozogni, életkori sajátosságának a megfelelő tágas hely biztosított legyen. Gátolja mozgását, ügyességét, önálló törekvéseit, ha mi akarjuk minél előbb megtanítani mindenre. Akadályozzuk az önálló mozgásörömet azzal is, ha sürgetjük mozgásfejlődését, türelmetlen lesz vele, mert nem csinálja azt, amit már „tudnia kellene” vagy túl sokat van babakocsiban, gyakran a már régen kinőtt járókában tölti ideje nagy részét. Tehát nem az a fontos, hogy mikor ül vagy áll fel, mikor indul el - hanem az, hogy mennyit és hogyan mozog egy csecsemő.

Az öntevékeny mozgás nemcsak szükséges és fontos feltétele a gyermek fejlődésének, hanem igazi belső örömforrása is számára. Tehát fontos, hogy hagyjuk mozogni, ne mi mozgassuk, sétáljunk vele, hanem adjunk időt, hogy a maga módján fedezze fel környezetében az új mozgáslehetőségeket, így ismeri meg a teret, amelyben él, mert a gyermek kíváncsi: érdeklődő minden iránt.

Másfél-kétéves kortól kezdve a gyerekek spontán játékaikat az állandó utánzási készenlét jellemzi. Utánozza anyját, apját, a boltost, a sofőrt, stb. Sőt a modern technikának köszönhetően a TV-ből, videóról sok olyat is tapasztalnak, amit nem kellene.

Játéka is sokszor tükrözi, amit látott, tapasztalt. A bölcsődés korúak még nem rendelkeznek kettős tudattal, hogy az átélt meséből vissza tudjanak lépni a valóságba, ezért kellene óvni őket, hogy a felesleges félelmeket, szorongásokat elkerüljük.

Mindannyian ismerjük a félelmet, ezt a kínzó, kellemetlen érzést. Már az egészen kicsi csecsemőkorúaknál is találunk félelmi reakciókat: ha bizonytalanul fogjuk, görcsösen kapaszkodnak. A gyermekek több dologtól is félnek. Ez érthető is, ha meggondoljuk a gyermekek kisebb, kiszolgáltatottabb a veszélyek hozzá képest nagyobbak, ő azokkal szemben védtelenebb, tehetetlenebb, mint mi. A gyermek biztonságérzetét gyengíti, ha a körülötte élők idegesek, türelmetlenek. Valamint fél az egyedül maradástól, pedig a felnőttek tudják, hogy nem fenyegeti veszély. Fél a sötétől, ha esténként leoltják a villanyt, fél a körömvágástól, a fodrásztól, az orvostól stb. Ha számukra indokolatlannak is tűnik félelme, ami a fantázia világából ered, számára ez a félelem átélt igaz érzelm, ami nem szűnik meg attól, ha okos érvekkel bizonygatjuk, hogy nem kell félni. Ha a biztonságot jelentő védelmet megkapja, félelmei csökkennek. Amikor a szülő keresi az okot gyermeke éjszakai felébresztésének, nem is gondol arra, hogy mekkora traumát, félelmet okozhat pl. egy nem korosztályának megfelelő TV műsor vagy akár mese, hisz a gyermekek sokat tévéznek, mondhatni a TV előtt nőnek fel. Úgy mond „jól elvan”, amíg a képernyőt nézi, nem zavar senkit sem. Másnap aztán a közösségben tapasztaljuk, mit is láttak a TV-ben, hisz a gyermek eljátssza a látottakat. Néha behúzik egyet társainak, mert a bácsi is azt tette a képernyőn.

Egy-két éves kortól az emlékezet fejlődése következtében a gyermek a félelemkeltő élményt el tudja raktározni, így sokszor nem közvetlenül jelentkezik hatása, hanem esetleg napokkal később, amikor láthatóan nem lenne oka rá.

A gyermek első természetes környezete a család. Kiemelkedően fontos szerepe van az anyának, hisz életének első tapasztalatai hozzá fűződnek, de az apa szerepe, példaképe sem elhanyagolható, mert így egész a család. Sajnos a tapasztalat azt mutatja, hogy egyre ritkább a kiegyensúlyozott családban nevelkedő gyermek.

Példaként említeném a rövid statisztikát:

Jelenlegi csoportom létszáma: 19 fő

Ebből 11 gyermek szülei élnek jó vagy kevésbé jónak mondható házasságban, 2 gyermek szülei élettársi kapcsolatban, 5 gyermek édesanyja lányanya, 1 gyermek szülei pedig külön élnek.

Egyre több az igen fiatal szülő, akik hamar gyermeket vállalnak, de mire megszületik a csecsemő, sokan el is válnak. Így nehéz az anyagi megélhetés, emiatt idegessé, feszültté válnak, ami a gyermekben is érezhető. A lakáshiány, az albérlés ez mind befolyásolja életüket. Ritka az a szülő, aki tudatosan, később készül gyermekvállalásra, ha már anyagilag kissé stabilizálódott helyzetük esetleg önálló lakáshoz jutottak.

Az átadóan naponta lejátszódó események is sokszor azt tükrözik, hogy a szülők feszültek, idegesek gyermekeik öltöztetése közben, s a gyermek sok esetben inkább visszajönne a csoportszobájában békésen játszó társai közé, mint hazamenne.

A szülőkkel való jó kapcsolatunk eredményeként örömmel tapasztaltuk, hogy a szülőcsoportos beszélgetéseket egyre többen látogatják és nemcsak anyukák, de apukák is. Ezeken a beszélgetéseken elmesélik élményeiket, kikérik a véleményünket és tanácsainkat, amelyeket általában megiszívnak.

PILLANATKÉPEK A ZENEI NEVELÉS TÉMÁJÁBÓL

Vasas Ágnes
IX. sz. Bölcsőde

Már óvodás koromban szerettem énekelni.

Emlékszem, kedvenc óvónénim néhányszor elénekelt egy dalt és a következő alkalommal már együtt próbálkoztam vele én is. Most, felnőtt fejje visszaemlékezve is megmosolyogtat az az emlék, amikor az oviban székre állva énekeltem a konyhás néniknek. A „músor” végén mindenki lelkesen tapsolt, én pedig, mint egy igazi művész, hajlongtam előttük.

Talán ez, talán a családom zeneszeretete, a kolléganőim biztatása, elismerése ösztönöz arra, hogy gyakran és szépen énekeljek a gyermekeknek, gyermekekkel.

1983-ban, amikor elkezdtem ezt a pályát, nem volt nagy az ismeretem bölcsődei zenei anyagból.

Az eltelt évek alatt nagyon sokat tanultam, társaimtól, Forrai Katalin könyvéből és magától Kati nénitől is egy továbbképzés alkalmával. Élmény volt látni és hallani, hogy még ennyi év után is milyen átéléssel, élvezettel és szépen éneklí az általa összegyűjtött gyermekdalokat.

Most 15 év után elmondhatom, hogy nagy ismeretanyagra tettem szert, és nagyon szívesen dalolok a gyermekekkel. Mondhatnám úgy is, jó learatni munkám gyümölcsét.

Jelenlegi vegyes csoportunk 10 három év körüli és 6 kettő év körüli gyermekből tevődik össze.

A zenei repertoárunk ezért elég szélesskálájú.

Ölben lovagoltatásoktól egészen a kétversszakos dalokig. Nem múlik el úgy nap, hogy valamelyikük ne kezdeményezne verseket, énekeket. Gyakran felkapom a fejem, egy-egy elmélyültebb játéktevékenységet folytatva 2-3 gyermekkel, hogy a szoba távolabbi részében valaki ismert dallamot dúdolgat babázás közben.

Egy esős napon reggeli után leültem a heverőre 3 gyermek mellé, akik mesekönyvet nézgettek. Mindjárt a kezembe is adták azt, s kértek, én is nézzem velük. A kapott könyv Micimackóról és barátairól szólt, melyben Füles elveszítette a farkát.

Ági néni, énekeld el a Micimackót - kért Adrienn, s már kezdtem is. Amikor a refrénhez értem, velem együtt dalolták ők is, s a végén tapsoltak örömben. Ezután ismét a könyvet néztük.

A képen az ismert állatfigurák, Tigris, Malacka, Micimackó, Nyuszi és Füles láthatók. Körülöttük virágok pompáztak vidám színekben, a fák mókusok ugráltak, s a fa tövében nyuszik lapultak.

Ahogy végignéztam a képet, már fel is csendült bennem néhány dal és mondóka szövege. Ekkor rámutattam a tapsifülesre és Flóra mintha csak megérezte volna, mit szeretnék, elkezdte „nyuszi, nyuszi nyulacskám, ne félj tőlem, nincs puskám”, s amikor a zöld káposztalevélhez ért pici tenyerét felém nyújtva kínálta a friss csemegét.

- Nagyon örülök Flórácska, hogy sikerült egyedül elmondanod - s neki csak úgy ragyogtak a szemei dicséretemet hallva.

„Még egyszer mondjuk el Ági néni” - kért most Adrienn, akiből egy kis féltékenység is kicsengett.

S ekkor már öten ültek körülöttem, négyen pedig legóztak a másik szőnyegen.

Adrienn már rá is kezdett, s a többiek egy ütemet késve mondták utána az ismert szöveget. A végén hangosan megtapsoltam őket, s velem együtt örülve tapsoltak mind az öten. Azt hiszem, ez a taps ebben a pillanatban nagyobb elismerés volt számukra, mint egy-két szó.

Most egy másik nyuszi vers jutott eszembe.

Két kezemet a fejem tetejére emeltem, s mutató és középső ujjamból fülecskét imitáltam, s ők már zengtek is.

„Nyuszi fülét hegyezi, nagy bajuszát pederi” - ujjacskáikkal pederő mozdulatot végeztek. - répát eszik ropp, ropp, ropp - ekkor két kezükkel tölcseért formáltak szájuk elé - nagyot ugrik hopp, hopp, hopp - s már álltak is fel, hogy az ütemre kettőt, hármat ugorhassanak. Ezt legalább háromszor elismételtük, mert nagyon szeretnek ugra-bugrálni. Én is felálltam hozzájuk és csípőre tettem a kezem.

„Ugráljunk, mint a verebek” - ők engem utánozva szökdécselnek. Ki páros lábon, ki csak a térdét rogyasztva az ütemre. S hogy ne zavarjuk az építésben elmélyült gyermekek tevékenységét, visszaültem a heverőre. Flóra ekkor egy másik könyvet kért, hogy vegyek le a polcról. Ez a Mondókák I., általam is kedvelt képeskönyv volt. Flóra szorosan a baloldalamhoz búj, Adrienn jobbról simult hozzám, Petra a lábamat simogatva húzódott közelebb.

A könyvet feléjük fordítva fellapoztam az első oldalt, ahol egy copfos kislány és egy katica-bogárka látható.

Petra már fel is emelte mutató ujját, mintha csak ott lapulna rajta a pöttyös kis bogár. Felcsendült a „Katalinka szállj el...” - a végén kis öklükkel törő mozdulatot végeztek. Engem olyan jó érzés töltött el, hogy csak egy-két sor végén volt szükségük a segítségemre, a dallamot pedig bárki felismerhette volna.

Csillogó szemeik hálát fejeztek ki dicséretem hallatán.

Ezt soha sem felejttem el, hiszen tudom, milyen fontos ez számukra, s mennyit segít ez abban, hogy máskor is igényeljék az együtt éneklést.

Ekkor Máté kérte, hogy segíthessen továbblapozni.

Együtt hajoltunk a könyv fölé, hajtottuk tovább a lapokat és a „Hinta-palintát” találtuk meg néhány oldallal arrébb. Már fel is ugrottak, kezüket hátra lendítették és vártak rám. Gyorsan talpra álltam én is mozdulatukat utánozva, s felcsendült a várva várt dal.

„Zsipp-zsupp, kender zsupp” - amikor a végén a csattanó következett, szinte egyszerre ugrottak és kiáltották „zsupsz!”

Ezt a játékot is többször elismételtük, sőt olyan felszabadultak voltak közben, hogy rám is átragadt vidámságuk.

Szemük huncutul csillogott. Adrienn és Flóra kórusban kérleltek. „Ági néni, most a Falovacskát, jó?” - Hát hogyan lenne jó? Ezt a dalt én is nagyon szeretem és gyakran el is énekelem. Csípőre tettük a kezünket és jobb lábunkat előretéve galoppoztunk körbe-körbe a szőnyegen, mint a kiscsikók a réten.

Többszöri játék után figyeltem fel arra, mennyire tetszik a gyerekeknek úgy a befejezése ennek a dálnak, ha lelassítom utolsó ütemeket.

Ilyenkor a mozgásuk is lelassul, persze eleinte engem utánoztak, később már csak a ritmus hallása is elegendő volt számukra.

Mindig jó volt látni vidám tekintetüket, tapsoló tenyerüket és egyre harmonikusabbá váló mozgásukat. Most is, mint általában minden alkalommal, szinte egyszerre kérik, még, még!

És persze, hogy újra énekelek és galoppozok velük együtt. Nekem is élmény az együtt játszás.

Most, hogy elfáradtak, ismét visszaültünk a heverőre. Petra babát hozott nekem és magának is.

Én ringatni kezdtem és önkéntelenül is dalra fakadtam. „Tente baba, tente...”

Flóra és Adri is választottak maguknak a polcra egy-egy babát, utánóztak bennünket. Petra odaszaladt a polchoz, babaruhával tért vissza. Óvatosan betakargatta az ölemben lévő „kislányát”. Újra énekeltünk, Flóra és Adrika is bekapcsolódott. Ők ketten már elmúltak három évesek, tisztábban adják vissz a dallamokat és szövegeket is. Petrus az ő kis dallamképzésével, kissé szégyenlős magatartásával inkább elfordult tőlünk a dicséret hallatán. Pár pillanat múlva hálából hozzám bújtt, s persze féltékenységtől irányítva Adri és Flóra is. Simogatni kezdtem mind a három kislányt felváltva. „Kertben lebeg az almaág” - énekeltem halkán, mint amikor altatót énekel édesanya gyermekének. Ennek a dalnak nagyon kellemes lüktetése van, s őket arra készítette, hogy ringassák magukat, fejüket az ölembé téve. Szemüket hunyorogva, de azért csukva tartották a dal végéig. Ilyenkor egy kicsit elragad a képzeletem, vajon milyen érzés lesz a saját gyermekemnek esténként altatót énekelni?

Közben nyílt az ajtó és megérkezett Kati néni.

A lányok hirtelen felugrottak, szaladtak átölelni őt.

Egymás szavába vágva köszöntötték, boldogan mesélték, mit játszottunk eddig.

Ilyenkor felmerül bennem: „*Ugye Érdemes volt?*”

SPECIÁLIS GONDOSKODÁST IGÉNYLŐ GYERMEK KIS LÉTSZÁMÚ BÖLCSŐDEI CSOPORTBAN

Illyés Ferencné

IV. sz. Bölcsőde

A bölcsődei szakemberek által jól ismert tény, hogy a 3 év alatti egészséges kisgyermek intézményben történő együttnevelése bizonyos nehézségekkel jár. Ez az időszak a családban élő gyermekekkel is nehéz időszaka a nevelésnek. Joggal mondhatjuk, hogy a gondozónőktől nagyon lelkiismeretes munkát, egyénre szabott bánásmódot, körültekintést, érzelmi odafordulást igényel. Mindezek felett fokozott és speciális nehézséget jelent, ha károsodott gyerekeket is gondoznak egészséges gyermekekkel együtt. A gondozási, nevelési munka ilyen esetben külön feszültséget és sajátos feltételeket igényel. Szakképzett gondozónőként sem tudjuk a speciális fejlesztő foglalkozást nyújtani, csak kiemelt egyéni gondozást, nevelést nyújthatunk, ami nem más, mint a károsodott gyermek rehabilitációja. A rehabilitációs munkának csak egyik része az, hogy a károsodást és annak negatív következményeit korrigálni igyekszünk, lehetőségeinkhez mérten. A másik nagyon fontos része, hogy az egészséges gyermekek viselkedése mint a károsodott gyermekek számára. A közösség fejlesztő hatása az együttlételekben, a közös játékban, az egymásra figyelésben mérhető le. Hiszen a gyógypedagógus is, aki ezt az ellátási formát javasolta, ennek tulajdonít nagy jelentőséget, szemben a sérült csoportba helyezéssel. Ugyanakkor a szülő számára is elfogadhatóbb az egészséges környezet.

Ilyen feladat vállalásának első lépése a gondozónők felkészítése. Esetünkben a gyógypedagógus és a hallásterapeuta tanácsai (és látogatása) olyan rendszeres feladatokat rótt ránk, mint pl. a hallás segítése (mellőle és háta mögül való beszéd), mozgásának segítése (tér és eszközök biztosítása), és önállósodásra tanítás.

Dolgozatomban szeretném bemutatni Daniélát, akiről a következőket tartottam fontosnak leírni.

Daniéla 35. terhességi hétre született. Normál terhessége volt édesanyjának. A szülők első gyermeke. A szülés vákuummal történt. Szülés után 4 órával leállt az újszülött légzése, ezért lélegeztető gépre került. Születése után egy héttel megállapították, hogy hypoxiás (oxigénhiányos) károsodása lett. Daniéla hallásfogyatékos - mindkét fülébe hallókészüléket kapott 8 hónapos korában. Szem koordinációja sem volt tökéletes, ezért még bölcsődébe kerülésekor is látását korrigálni kellett. Felváltva volt leragasztva a szeme. Mozgásterápiára is ez időtől járt. Daniéla 27 hónaposan került a bölcsődébe, a gyógypedagógus javaslatára.

A felvétel idején a csoportba 8 egészséges gyermek járt. Az akkori Daniélára a következők voltak jellemzők:

Instabil járás, óvatos lépegetés, helyezkedés (a szemén lévő takarás is zavarta), és édesanyja túlzott féltéssel nem hagyta, hogy önállóan próbáljon járni. Az édesanyjával való beszélgetésből tudjuk, hogy otthon csak kézen fogva járt, sima útfelületen. Az udvarunk egyenetlen talaja kihívás volt Daniéla számára. Kezdetben sírt, ha az udvarra mentünk, kapaszkodott gondozónőjébe. Itt is kézen fogva járt, de csak a sima útfelületen. Figyelme szétszórt, állandóan kéri a segítséget kéz- és hangjelzéssel. Cselekedeteire, játékára nem figyelt. A manuális tevékenysége úgy tűnt, mintha öntudatlan lett volna. Például a mesekönyv lapozgatásakor nem a könyvet nézte, hanem a gyerekeket vagy a szobában lévő tárgyakat. A könyvet megfordítva, maga felé

lapozgatta. A játékokat csak segítséggel tudta használni, nem a funkciójuknak megfelelően. Több mindentől félt vagy tartott. A hallókészüléket több alkalommal kitepte a füléből.

Az idegrendszerének fejlődését különböző ráhatásokkal próbáltuk befolyásolni, erősíteni, de a fejlődés menetét Daniéla saját érési üteme adta. Lépésről lépésre ismertük fel, hogy mikor, mivel és hogyan támogathatjuk értelmi fejlődését. A mozgásában elért fejlődés áthatja a mindennapi tevékenységét, mert ez alapozta meg a fejlődést a többi területen is.

Mint említettem Daniéla 27 hónaposan került a bölcsődébe. A beszoktatása az édesanyjával történt. Az anyuka mindenben segítőkész volt. Az első időben Dana szeretett a játékpolic előtt nézelődni, levett egy-egy mesekönyvet, játékot a polcra, odavitte az anyukájának, vagy dobálta. Ha az anyukája segítségét kérte, akkor úgy játszottak, hogy az anyuka fogta Dana kezét, és együtt dugták a gombát, vagy együtt helyezték egymásra a nagyméretű műanyagkockát, de legtöbb esetben forgatta, pörgette és eldobta. A beszoktatás ideje alatt a nagyméretű fűzőgolyó lett a kedvence, ezzel is úgy játszottak, hogy anyuka fogta a kezét.

Egy délelőtt többször is kézbe vette. A játékkosárból kisebb tábla rakosgatta és vissza. Ez a játékidő csak percekig tartott tudatosan, utána már öntudatlanul rakta vagy szórta. A fűzőre való ráhelyezés is úgy történt, hogy az anyuka fogta a kezét, s együtt próbálkoztak. A sikernek nagyon örült, ez hangos nevetéssel történt, az anyukája minden alkalommal megdicsérte. A Mounte-Sorry-val pár percnél tovább is le lehetett kötni, nagyon élvezte, hogy a karikákat kézbe adva rá tudta helyezni a rúdra. Étkezésnél etetni kellett, mert a kanál szájba tevésének technikáját még nem tudta.

Az első alkalommal, amikor kimentünk az udvarra, elvágta magát a földön. Így tiltakozott, hogy kijöttünk a szobából. Pár perc múlva megnyugodott és figyelte a többi gyereket a homokozóban. Egy kis idő elteltével megmutattam a homokozó formákat, amelyeket ő megfogott és forgatva megnézte. Leültünk a homokozó szélére, lapátot és vödört adtam a kezébe, megnézte és letette. Majd két ujjával a homokból felcsippentett és az ujj között elmorzsolta. A lapátot akkor még nem tudta használni. A lapátolás technikáját csak jó pár hónap múlva tudta megcsinálni, és ezzel a módszerrel tanult meg a tányérjából is merni. A bölcsőde udvara nem egyenletes, enyhe hajlata van, hogy a gyerekek a dömpérben ülve tudjanak gurulni. Ezt azért jegyeztem meg, mert Daniéla járása instabil, és ő ezen az enyhe lejtőn nem mert elindulni. Kezét fogva is csak pár hét elteltével. Egyenes talajon szívesen sétálgatott kézen fogva. Félt megfogni a fákat, a mászókákat. Napról-napra egy-egy lépéssel mentünk közelebb. Előbb csak azt figyelte, hogy én hozzáérek, körbe járom és megfogom, majd napok múlva ő is megérintette. Pár nap múlva körbejárta, végül két kézzel megfogta. Rendkívül örült neki, hangosan nevetett, sikongatott örömeiben, majd az udvaron lévő összes fát végigtapogatta. Hasonlóan történt a bölcsőde udvarán lévő kisház megismerése, és a háromszögű mászókéra való mászás. Ekkor Daniéla kb. 3-4 hónapja járt bölcsődébe. Ősszel csoportszoba váltás történt. Kicsit tartottam tőle, hogy Danát ez megzavarja és, hogy milyen reakciókat vált ki belőle. Meglepően hamar elfogadta az új helyzetet. Itt is az első időben a polc előtt álldogált és nézelődött. Amit levett játékot vagy mesekönyvet, előbb megforgatta, majd odahozta hozzám. Kezembe adta, hogy együtt játsszunk vele. Az egyes játékfajtaikat még nem megfelelően használta. A babakocsit próbálta tologatni, de üresen. Nem tett bele semmit, ilyenkor rám nézett és várta a segítségemet. Ahogy múlt az idő, úgy tapasztaltam, hogy Dana bátrabb lett. Be mert bújni az udvaron lévő játszóházba egyedül. Belül körbejárta, az ablakain kikukucskált és leülve, ügyesen kicsúszott. Ez nagyon tetszett neki és hangos nevetéssel hívta fel magára a figyelmet. Dana ekkor 7 hónapja járt ide. Még mindig nagyon óvatos az udvaron. Kisebb göröngynél, fűcsomónál megállt és várta a segítségemet - hangos hanggal hívta fel

magára a figyelmemet. Úgy közlekedett, hogy egyáltalán nem nézett a lába elé, csak a szeme magasságától fölfelé.

A többszöri próbálkozásainkra egyre többször fordult elő, hogy hangos felszólításomra megállt és lenézett a lába elé.

Ebben az időben 33 hónapos, és ekkor figyeltem meg Dana éntudat-fejlődésének kialakulását. Tükör előtt álldogálva nézegette magát. Jobbra, balra mozgatta a fejét, és fésűvel próbálgatta a haját fésülni. Ezek a mozdulatok mindig azonos irányúak voltak. Bal kezével a feje tetejéről lefelé húzta a fésűt. A mai napig is szeret a tükör előtt álldogálni, fésülni, de leginkább az én hajamat fésülni.

A játék időtartamai hosszabbak lettek. Már nem dobálja a játékokat. A pötyi játékkal, a tüskével, a duploval próbálkozik egyedül. Ha segíteni szeretné, elutasítja. Ezek a játékok kb. 5-7 percig kötik le. A mai napig kedvence maradt a fűzőgolyó, de teljesen egyedül játszik vele. A papír és a ceruza használatakor még függő vonalat húzott. Az udvaron sétálgatás közben a földről felszedezgette a leveleket és a kezembe adta. Tiltáskor kicsit hangosan kellett szólnom. Megértette, de nem minden esetben fogadta el. Előfordult, hogy megsértődött, ilyenkor sírva fakadt. A mai napig is előfordul, hogy nem akarja a tiltást elfogadni. Ilyenkor a figyelmét teljes mértékben próbálom elterelni a tiltott dologról. Nem minden esetben, de legtöbbször sikerül.

Dana most 40 hónapos. Még nem beszél, de arcjátékkal, mozgással közli gondolatát, kívánságát, amit én megértek és én is hasonlóan válaszolok rá. Halláskárosodása kizárta a beszédfejlődésnek azt a szakaszát, amikor gagyogása nem kapott hallás útján megerősítést, és így elhalt. Ennek következménye a beszédfejlődés leállása. Lényeges, hogy a hallás és a beszédnevelést egyidejűleg és kölcsönhatásban végezzük.

Tapasztalatom és megfigyelésem alapján Dana most meghallja a szavunkat. Bölcsődébe kerülésekor a hallás terapeuta és az édesanya kérésére Danát a feje mögül, a hallókészüléktől kb. 15-20 cm-re kellett megszólítani. Nem mindig figyelt rá.

Az elmúlt időszakban azt tapasztalom, hogy Dana inkább szeret szembe nézni, és úgy figyel. Figyeli a szememet, az arcmozgásomat és ő abból vonja le a következtetéseit. Tiltáskor, dicséretkor, örömkor egyaránt. Ma már egyedül pötyizik, a bal kezével dugja a gombát a táblába. Ha rajzolni szeretne, elveszi a táblából a krétát, papírt és leül az asztalhoz. Egyedül tologatja a babakocsit és nem várja a segítségemet. Apró játékokat rakogat tálba, kosárba. A homokozóban a vödört, lapátot a funkciójának megfelelően használja.

Általában jókedvű, reggelente örömmel, nevetve jön be. Ragaszkodik a megszokott emberekhez - hozzám is. A csoportban a gyerekek elfogadták Daniélát olyannak, amilyen. Figyelik, vigyáznak rá. Ha valami olyat cselekszik, amit nekik nem szabad, akkor rögtön figyelmeztetnek.

Általános tapasztalat, hogy a fogyatékos gyermekek gondozását, fejlesztését többféleképpen is lehet jól csinálni. Azonban nem mindegy, hogy egy bizonyos fogyatékoságban - Daniéla esetében hallás- és idegrendszeri károsodás - milyen segítséget adnak a szakemberek a gondozónőnek.

Társadalmi szinten eljutottunk oda, hogy a bölcsődékben a sérült kisgyermekgondozás elfogadott gyakorlattá vált. A gyógypedagógia kezdi felismerni, ha van megfelelő feltételekkel rendelkező bölcsőde, egyre több gyermeket irányítanak oda.

Daniéla fejlődése számomra egy elismert és szemmel látható gondozónői munka eredménye.

VISSZATEKINTÉS A MÚLTBA

Pataki Sándorné
Módszertani Bölcsőde

Pályázatom megírására az indított, hogy kerekén 50 évvel ezelőtt, 1948. január 7-én adták át Székesfehérvár első bölcsődéjét. Világszerte ekkor már száz éves múltra tekintett vissza a három éven aluli gyermekek elhelyezését szolgáló intézetek sora.

A bölcsődék létrejöttének szükségessége - a világ első bölcsődéi:

A bölcsődék létesítését az tette szükségessé, hogy a múlt század közepétől világszerte hatalmas iramban megindult az ipar fejlődése. Egyre több munkáskézre volt szükség. Az anyák munkába állásuk esetén kénytelenek voltak gyermekeiket otthonukba bezárni, vagy a munkahelyükre magukkal vinni. Hogy ezt megszüntessék, Franciaországban 1843-ban Francois Marbeau indítványára létesült az első ilyen jellegű intézmény. 1844-ben Párizsban megnyitották az első bölcsődét. Szükségességét bizonyítja, hogy néhány év alatt 400 bölcsődét nyitottak meg az országban, melynek működését a francia kormány is támogatta.

Magyarország első óvodái és bölcsődéi:

Magyarországon ekkor még bölcsőde nem, de óvoda már működött. Brunszvik Teréz 1828. június 1-én Budán Angyalkert néven megalapította az első magyarországi óvodát.

Széleskörű tevékenysége eredményeképpen 1836-ban már 14 kisdédóvó intézet működött az országban. Később jöttek a hírek Nyugat-Európából, hogy a legkisebbeknek is szerveznek intézeteket, amelyek „sok ártatlan kisdedet ápolván, roppant számú munkáskezet feloldottak és ekként a közgazdászatra szintúgy, mint a társadalom jólétére igen jótékonyan hatottak.”

Hazánk első bölcsődéje Pesten 1852-ben jött létre.

Létrehozója és fenntartója a Pesti Első Bölcsődei Egylet volt. Választmányi elnöknője 12 éven keresztül Forrayné Brunszvik Júlia volt Gonddal és szakértelemmel készített és jóváhagyott működési szabályzat birtokában kezdte meg a bölcsőde működését. A gyermekeket szociális indokok és az anya munkavállalása miatt vették fel. A Pesti Első Bölcsődei Egylet majdnem egy évszázadon át játszott szerepet a bölcsődék létesítésében és fenntartásában.

A bölcsődére mindig nagy szükség volt, mert a nyomor száz évvel később is sanyargatta munkásságot.

József Attila 1937-ben így ír erről:

„Ezernyi fajta népbetegség,
szapora csecsemőhalál,
árvaság, korai öregség,
elmebaj, egyke és sívár
bűn, öngyilkosság, lelki restség,” - tizedelte a szegény népréteget.

Székesfehérvár első bölcsődéje:

Az 1850-es években 3 óvodai egyesület működött már városunkban. Ezek közül egy vállalkozott arra, hogy a legkisebb gyermekek felügyeletét is biztosítja.

Rapos József pedagógus és író kiadandó könyvei bevételeiből és jótékonyaságból befolyt összegekből akarta intézetét fenntartani.

Az intézmény Alapnevelde néven működött. Rapos József bölcsődét, óvodát és olvasótermet szeretett volna létrehozni, de először csak az óvoda beindítására kapott engedélyt.

Amire 1861-ben a bölcsőde beindítását is engedélyezték, intézetül is szolgáló házat el kellett adnia.

Ebben az időszakban a nyomorúság olyan nagy volt a szegény réteg körében, hogy sok anya a kisdédóvóan ingyen felajánlott helyet sem tudta elfogadni, mert nem volt gyermekének ruhája, amiben oda elvitte volna.

A bölcsődére is nagy szükség lett volna, erről így ír könyvében a szerző:

„Pedig a bölcsődének szükségessége eléggé mutatkozik tetteleg abban, hogy ezen engedély megérkezése előtt 5 hét alatt 12 bejelentett csecsemőt voltam kénytelen elereszteni, ezek közt volt beteg anyától való 2, erőhagyott férjé 2, özvegy férjé 1, törvénytelen 3, vásározó családé volt 4, napszámos asszonyé 1,”

Rapos József a felügyelet biztosítása és testi „ápoláson” kívül a lélek nemesítését, a jellem fejlesztését is céljául tűzte ki. Nagy kár, hogy ez a kitűnő ember, kellő segítség és a rossz gazdasági helyzet miatt, Fehérváron nem valósíthatta meg kitűzött célját.

Véleménye szerint a kisdédnevelés (amelyet alapnevelésnek nevez) problémáinak elhanyagolása az egész magyar köznevelés fejlődését visszaveti.

Ezen megállapításával a mai nap is egyetértünk, hiszen ez ma már sokak által bebizonyított tény.

Székesfehérvár nagyfokú iparosodása az 1940-es években kezdődött, majd a második világháború után rohamosan felgyorsult. A város határában hatalmas ipartelepek létesültek. A város lakossága 1945 után a két és félszeresére nőtt. 1977-ben pedig túllépte a százezeret. A rohamos iparosodás hatására városunkban is egyre több nő vállalt munkát és szükségessé vált a gyermekek elhelyezéséről gondoskodni.

Az első államilag létrehozott bölcsőde szervezése a hároméves terv időszakában 1947-ben kezdődött, hivatalos átadása pedig 1948. január 7-re tevődött.

A Május 1 tér (akkor Széna tér) 1 számú sarokház toldaléképületét alakították át bölcsődei célokra.

A ház 1910-ben épült, a háború előtt idős úrinők otthonaként működött. Az épület jól megközelíthető, központi helyen áll, közlekedési csomópont mellett, emeletes, kertes villák szomszédságában. Az épülethez virágos kert és fás, bokros udvar tartozik. Az építmény össz. alapterülete: 143 négyzetméter. Három szintből áll: alagsorból, földszintből és emeletből. A földszinten és emeleten lévő egyforma nagyságú szobákat alakították át úgynevezett pihenők-ké, ezenkívül az emeleten egy tágas fürdetőt létesítettek, mely ajtókkal kapcsolódott a négy pihenő szobához és a váró szobához.

A földszinten három pihenő és egy orvosi szoba nyílt a játszótérnek nevezett helyiségre.

A tej kiosztó, tejkezelő, a pince, tálaló, konyha, mosókonyha, kazán, kamra, személyzeti helyiség az alagsorban nyert elhelyezést. Az intézménynek 5 dolgozója volt: 2 gondozónő (akik itt is laktak), ezen kívül 3 szakképzetlen dolgozó: 1 dajka, 1 főzőnő, 1 mosónő. (Elnevezés a jelentés szerinti.)

Az épület fűtését és melegvíz-szolgáltatását az alagsorban elhelyezett kazán biztosította.

Az akkori állapotokat hűen tükrözi Bak Béla polgármester kérelme a Népjóléti Minisztériumhoz:

„Székesfehérvár törvény hatósági jogú város a Magyar Nők Demokratikus Szövetségével karöltve bölcsődét létesített.

Amennyiben lehetett, felszerelte és működésbe helyezte. A bölcsőde iránt megnyilvánuló érdeklődés főképpen a gyárakban járó munkás családok részéről, valamint az épületben még teljesen be nem fejezett felszerelése indokoltta és sürgőssé teszi azt, hogy a fenti okok mellett a bölcsőde épületének teljes kihasználását biztosítsam.

Hozzávetőlegesen elkészítettem a kérdéses bölcsőde még hátralévő épület javítási és felszerelési hiányainak a költségvetését, amely 39.027,- Ft-ot tesz ki.

Ezen államsegély biztosítása esetén a bölcsőde létszámát 50-60 főre tudnánk felemelni és működése igen jelentősen játszana közre az ipari dolgozók munkaideje alatt gyermekeik elhelyezésében és ellátásában.

Székesfehérvár

1949. március hó 02.

Bak Béla
polgármester”

Amint a polgármester soraiból is kitűnik, az első időszakban a szociálisan nagyon rászoruló, szegény családok gyermekei vették igénybe a bölcsődét.

A korabeli visszaemlékezésekből feltárnak az első bölcsőde gyermekellátási tevékenységének főbb szempontjai:

Hangsúlyozottan az egészségügyi szempontok érvényesültek a gondozásban, a nevelés módszerei nagyon kezdetlegesek voltak.

Reggel minden gyermeket a gondozónők fürdettek. Egy kis ablakon keresztül adták be meztelenül a szülők a gyermekeket, a gondozónőkkel közvetlenül nem is találkoztak. A problémák megbeszélésére sem idő, sem lehetőség nem adódott. Mivel hathetes kor után kerültek be a csecsemők, a legfőbb feladatnak a higiéniai követelmények betartását, a járványok terjedésének a megakadályozását, a megelőzését tekintették. Fő szempontok közé tartozott a gyermekek tisztán tartása, a testi épségük megóvása és a táplálásuk.

Az akkori bölcsőde inkább hasonlított kórházra, mint egy mai korszerű intézményre. A csecsemők egész napjukat ágyban töltötték, de nem volt ritka, hogy másfél, két éves gyermekek is ott kerültek megőrzésre. A gondozónők szakképzetlenek voltak, majd három hónapos gyorsított tanfolyamon vettek részt. Az irányítást és a felügyeletet a városi tisztii főorvos és a fővédőnő látta el.

A bútorzat nagy zárt szekrényekből, gyermekágyakból és hatszemélyes asztalokból, székekből állt, melyeket különböző mesteremberek készítettek saját elképzelésük alapján. Minden kisgyermekre egyforma ruha került, sem a színe, sem a szabása nem tért el egymástól. A szülők nem léphettek be a szigorúan zárt intézménybe, nem győződhetek meg arról, milyen körül-

mények között és mivel tölti gyermekük a napjait. Mivel sok volt a fiatal csecsemő, az anyák bejártak szoptatni. Azt külön helyiségben végezhatték a gondozónők felügyelete mellett, ők biztosították a tiszta köpenyt és a mellfertőtlenítőt is.

A rászorultság miatt a családok számára az alagsorban tejet osztottak.

A csecsemőkön kívül a tipegők és a két éven felüliek is meztelenül kerültek átadásra reggel is és a délutáni távozáskor is. Ez rendkívül rideg, riasztó és visszatetszést keltő volt a szülőkben és a gyermekekben egyaránt. (Van, aki a mai napig őrzi ezt a kellemetlen emléket.)

Az üzemelés során további kisebb és nagyobb átépítéssel tették a gyermekek számára korszerűbbé, otthonosabbá a bölcsődét.

1964-ben még így ír az épületről a körülményekről Dr. Szigethy Tibor városi főorvos:

„Mivel nem bölcsődének épült, a sok kis helyiség komoly problémát jelent a gyermekek elhelyezésénél.

A férőhelyek számát figyelembe véve egy gyermekre 1,9 négyzetméter alapterület jut, jelenleg a ténylegesen felvettek számához viszonyítva ez az alapterület csak 1,3 négyzetméter.

A földszinti fürdőhelyiséget egyaránt használja a személyzet a gyermekek is....

Az emeleten a fektető és fürdető helyiség egybe van....

A játék nagyon kevés. Ez adódik egyrészt az alacsony költségvetési keretből, másrészt a játékok drágaságából és rossz minőségéből.”

A következő években egy lelkes vezetőnő vette kezébe a bölcsőde sorsát és egy egész sor átépítést eszközölt.

Az apró termeket összenyitották, az emeleti részhez teraszt építettek. Lemosható pasztellszínű lemezekkel borították a termék falának lábazatát, a gyermekek által elérhető magasságig.

A több kis szobából négy csoportszobát alakítottak ki, egy a csecsemő, egy a tipegő és kettő a nagycsoportos gyermekek gondozását szolgálta. (1969 novemberétől én is az intézet dolgozója voltam 17 éven keresztül.

A 70-es évek végén a földszinten és az emeleten is korszerű fürdőszoba létesült a gyermekek számára.

A bútorok is nagyon megváltoztak az évek során, először a rácsos ágyak kerültek ki a nagyobb gyermekek termeiből és összecsukható fektetők jelentek meg helyettük. Ezzel ugrásszerűen megnőtt a játszóterület.

A csecsemők altatására szolgáló ágyak is egyre kisebbek lettek, ébrenlétük idejére hempergőkkel látták el őket. A hempergő először kicsi egyszemélyes volt, csak 1983-ban kapott a bölcsőde 2x3-as, korszerű, árnyékoló ponyvával ellátott kerti hempergőt.

Lassan az összes bútort a gyermekek méreteinek megfelelő, az OMKER által forgalmazott berendezési tárgyra cserélték.

Színesedtek a ruhák, gyermekméretűvé váltak a poharak, tányérok, kanalak. Terítők kerültek az asztalokra, szőnyegek a padozatra, dísz tárgyak a falakra. Otthonossá vált az amúgy is kicsi, családias jellegű épület.

A tárgyi feltételek megváltozását a bölcsődében folyó munka minőségi változása követte.

Nagy utat tettek meg a bölcsőde szakemberei a gyermekmegőrzéstől a gondozás, nevelés egységéig.

A gondozás még a 60-as évek végén, 70-es évek elején is futószalagszerűen folyt. Pl.: az egyik gondozónő bilire ültette, a másik mosdatta, a harmadik törölte, fésülte a kis helyiségben összezsúfolt gyermekeket stb....

A napnak ezeket a kinos félórát küszöbölte ki a folyamatos napirend és a saját gyermek rendszer bevezetése. Ez először sok ellenzőre talált, de a 80-as évek elejére megvalósult.

Mi (akkor még fiatal) gondozónők nagy örömmel fogadtuk a fokozatos beszoktatás bevezetését a nyitott bölcsőde elvét és később a szülővel történő beszoktatást is.

Ezek a lépések nagyban elősegítették munkánk hatékonyságát és szakmai tudásunk szélesebb körű megbecsülését, elismerését is.

A kis alapterület miatt a férőhelyek száma mindvégig 35 maradt. A dolgozók létszáma az idők folyamán 13-ra emelkedett. A függetlenített vezetőnő mellett 6 szakképzett gondozónő látta el a gyermekeket. Munkájukat 6 technikai dolgozó segítette.

1982-ben: „A városért végzett kiemelkedő társadalmi munkája elismeréséül az I. sz. Május 1. Téri bölcsőde kollektívája oklevelet kapott.” Balázs Katalin ennek kapcsán ezt írta az intézményről:

Az új bölcsődék építése és a születési szám csökkenése miatt 1986 októberétől a Városi Tanács ennek a bölcsődének a működését megszüntette.

Jelenleg értelmi fogyatékos napköz-otthonként használják az épületet.

Jó érzés felidézni a múltat, visszatekinteni a régi, első bölcsőde működésére és élni a ‘mát’, tudni, hogy milyen nagy utat tettünk meg azóta.

A bölcsődék létjogosultsága napjainkban

Bár intézményünkben nem látni rongyos, éhségtől sovány gyermekeket, de a mai nehéz gazdasági helyzet és a létbizonytalanság miatt egyre több és több gyermeket iratnak be hozzánk.

A beíratott gyermekeket tekintve a bölcsődék kihasználtsága 120-140 %-os városszerte.

INTERAKCIÓS HELYZETEK A SPECIÁLIS BÖLCSŐDEI CSOPORTBAN

Pusztai Károlyné
VI. sz. Bölcsőde

Az ember - akár ép, akár sérült - mindenképpen társas lény, aki a másik emberrel való kapcsolat nélkül elpusztul, vagy elállatiasul. Kapcsolatunk - ebben tanúsított viselkedéseink, jelzéseink - ún. interakciók útján jön létre a környezetünkben élő emberekkel.

Milyen szépen mondja versében József Attila. „Hiába füröszköd önmagadban, csak másban moshatod meg arcodat.”

A másik emberrel való kapcsolat, az interakció azt is jelenti, hogy képesek vagyunk jelzéseket adni környezetünk felé, mások jelzéseit pedig megértjük. Még ép idegrendszer vezérlésével is hosszú tanulási folyamatban, a szocializáció fejlődése során alakul ez a képességünk.

Az interakció feltétele mindig a másik ember észlelése, percepciója, a kapcsolat ez után a cselekvő viselkedés, valamint a közlés, a kommunikáció útján jön létre.

Az egész interakciós folyamat a központi idegrendszer megfelelő működésével zajlik. Szoros összefüggés van a szenzoros és a motoros funkciók között. Az észlelés és a mozgás fejlődése meghatározzák a kognitív képességek alakulását, továbbá a szociális kommunikatív magatartást és az emocionalitást is.

Az egészséges gyermek fejlődése során folyamatosan és összehangoltan bontakoznak értelmi képességei, amellyel a világot felfogja és megérti, és az életkori sajátosságainak megfelelően fejlődik kifejezőkészsége, gesztusai, mimikája, differenciálódnak hangjelzései, később megjelenik a beszéd, amellyel kifejezi önmagát, jelzi szükségleteit és megérthet másokat. A fogyatékos gyermek esetében számolnunk kell azzal, hogy az észlelés és a motoros funkciók is gátoltak, ez pedig akadályozza a kognitív fejlődést.

A speciális bölcsődei csoportban milyen feltételekkel kell szembenéznünk, amikor a gyermekek fejlesztő programját elkészítjük?

Jelenlegi csoportunkba felvett gyermekek száma 12.

Az életkori összetétel a 2 évestől az 5,5 éves korig változatos.

Nem indulhatunk ki munkánk tervezésénél az életkori sajátosságokból, hiszen a sérülés iránya és mértéke határozza meg a gyermek fejlettségi szintjét, nem az életkora.

A gyermekek 60 %-a intrauterin vagy perinatális időszakban elszenvedett agykárosodás miatt eltérő értelmi fejlődésű és súlyosan mozgássérült.

40 %-nál pedig a központi idegrendszer különböző súlyosságú rendellenességei mutatkoznak. A fejlesztés szempontjából a fogyatékoság tekintetében a különböző organikus eredet hasonló pedagógiai megoldásokat igényelhet.

Sajnos a gyermekek 50 %-ánál a traumák másodlagos következményeként epilepsziás tünetek lépnek fel, és a gyermeket még a „kis rohamok” is visszavetik a fejlődésben. Olykor szinte versenyfutás van a fejlesztő pedagógiai eredmények és a leépülési folyamat között.

Van olyan gyermekünk, akinél az értelmi elmaradás mellett autisztikus viselkedésformák is felismerhetők. A gyermekek többségének a mozgásfejlődése - a csoportba kerüléskor - csecsemős szinten van, egyensúlyuk bizonytalan, önálló helyváltoztatásra csak kevesen képesek. A makromozgások elmaradásából következően a mikromozgások fejlődése is lassú. Jellemző a mimikaszegénység, a tenyér és az ujjak görcsössége, a kéz differenciált használatának hiánya miatt a manipulatív képességek gyengesége.

Nehézséget okoz a gyermekeknek a figyelem összpontosítása, a tartós fixáció. Gyakoriak a szemészeti panaszok, a beszédszervek görcsössége miatt az artikuláció hibás.

Az anyához való fokozott kötődés miatt a beszoktatási időszakban igen erős a szeparációs félelem vagy a társaktól való félelem jelentkezhet.

Mindezek gátjává válnak a nem verbális kifejezőképességnek, beszűkítik a gyermeknek a környezete felé irányuló interakciós igényét. A központi idegrendszeri sérült és emiatt ingersegegyen gyermek fejlesztése nélkülözhetetlen ahhoz, hogy sikeresen részt vehessen az interakcióban.

A fejlesztő pedagógiai tevékenységünk egyik jelentős célja, képessé tenni a gyermeket önmaga és szükségletei kifejezésére, a társas kapcsolatok igényének kialakítására, környezete megértésére. Nagy fontosságot tulajdonítunk az így megélt emocionális élmények személyiségépítő hatásának a későbbi - fogyatékossgából adódó - társadalmi kirekesztettség veszélye miatt is.

A speciális csoportban tudatosan fejlesztjük a makromozgásokat. A gyermek önálló helyzetváltoztatásának sikeressége őt a kedvenc játék megszerzésére, a kedvenc személy megközelítésére ösztönzi és máris interakciós helyzet áll elő.

Munkánk során sokféle eszköz segíti a gyermeket a biztonságos helyzetváltoztatásban: pl.: korlát, kötél, emelkedő, lejtő, csúszda, lépcső, fogantyúk, kapaszkodók, fókusz székek, bordásfal, stb.

A foglalkozás természetesen mindig játékos, a helyzetváltoztatásnak, a mozgásnak mindig van célja, olykor maga a kellemes mozgásélmény ill. annak sikere készíti a gyermeket ismétlésre, gyakorlásra.

A mimika és gesztusnyelv a metakommunikáció megértését a vizuális figyelem fejlesztésével érhetjük el, ezt szolgálják a gondozónővel együtt tükör előtt végzett játékos gyakorlatok, mozdulatutánpótlások, mondókák, höcögtetők, valamint a gyengéd arc ill. ajakmasszázs.

A közös foglalkozások során a fokozatosságra törekedve teremtünk páros, majd csoportos interakciós helyzeteket. Figyelünk arra, hogy a gyermek kit fogadott el a csoportban, akivel szívesen lép kapcsolatba, akivel vállalja a játékhelyzetet, akinek eltűri vagy igényli közelségét, érintését. Nem mondhatunk le arról, hogy a gyermek a csoport minden tagját elviselje.

Tehát el kell érünk, hogy ne keltsen benne félelmet egyetlen társának ill. gondozójának közelítése sem. Kapcsolatfelvételi nehézségeknél sikerrel alkalmazunk bábfigurát. Pl.: Ha két játékállatka összebarátkozik, akkor a játék gazdái is megbékélnek egymással.

A szociabilitás fejlődését mutatja, amikor a gyermek már akkor is figyel a helyzetre, ha éppen nem ő a főszereplő. Megtapasztaltuk, hogy a csoportos foglalkozás - nevezhetjük irányított együttjátásnak is - még azoknak a gyermekeknek is örömelemény, akik sérülésük súlyossága miatt egyelőre csak szemlélők lehetnek. örömük mosolyban és felélénkületi reakcióban mutatkozik meg.

A gondozónőnek nagyon kell figyelni a gyermekek között kialakuló spontán interakciós helyzetekre. Egyfelől ezeket a helyzeteket ki kell használni és lehetőleg minél tovább fenntartani, másfelől ismerve az interakcióban résztvevők problémáit, az adott gyermek igénye szerint irányítani is kell.

E helyzetek ugyanúgy, mint a tervezett foglalkozások, fejleszthetik a gyermek szenzomotoros készségeit, erősíthetik a szociabilitását és az intelligenciaszint növelését is szolgálhatják.

Az interakciós készségek fejlesztésével szeretnénk gyermekeink szociális igényeit erősíteni, képessé tenni olyan cselekvő viselkedésre, amellyel a társadalmi elfogadást és saját beilleszkedésüket, vagyis boldogulásukat elérhetik.

Irodalomjegyzék

Dr. Buda Béla: A személyiségfejlődés és a nevelés szociálpszichológiája

Tunyogi Erzsébet: A gyógyító játék

Vágó Éva Anna: Játékra nevelés a munkatevékenység foglalkozástana Tk.K. Bp. 1989.

Gyógypedagógiai Szemle: 1990-1994. évfolyamaiban megjelent szakirányú tanulmányok